

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Н. Г. БАЙКІНА, Я. В. КРЕТ, Д. О. СИЛАНТЬЄВ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ІНВАЛІДІВ

навчальний посібник для студентів факультету
фізичного виховання і вчителів-дефектологів,
тренерів з інвалідного спорту

ЗАПОРІЖЖЯ 2002

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЧИТАЛЬНА ЗАЛА
ЛДУФК₂₇

Н. Г. БАЙКІНА, Я. В. КРЕТ, Д. О. СИЛАНТЬЄВ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ІНВАЛІДІВ

навчальний посібник для студентів факультету фізичного виховання
і вчителів-дефектологів, тренерів з інвалідного спорту

Навчальний посібник рекомендований
до друку науково-методичною комісією
з фізичного виховання та спорту
Міністерства освіти і науки України

Затверджено Вченою радою ЗДУ
Протокол № 3 від 27.11.2001 р.

Запоріжжя
2002

УДК: 376.2 (07):796.011.3

ББК: Ч 43 +4511.4.62

Б 183

Рецензенти

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України

В. І. Бондар

доктор педагогічних наук, професор

В. В. Засенко

(Науково-дослідний інститут дефектології АПН України)

кандидат педагогічних наук, доцент

І. М. Ляхова

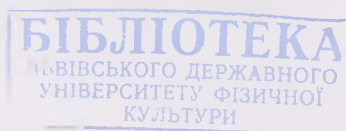
(Запорізький державний університет)

Байкіна Н.Г., Крет Я.В., Силантьєв Д.О.

Б 183 Методика викладання фізичної культури та спорту інвалідів: Навчально-методичний посібник. – Запоріжжя: ЗДУ, 2002.– 86 с.

ISBN 966-599-148-5

Навчальний посібник розрахований на дефектологів, тифлопедагогів, психологів, учителів, вихователів, тренерів з інвалідного спорту, керівників спортивних секцій і гуртків.

УДК: 376.2 (07):796.011.3

ББК: Ч 43 +4511.4.62

ISBN 966-599-148-5

© Запорізький держ.університет, 2002

© Байкіна Н.Г., Крет Я.В., Силантьєв Д.О., 2002

Вступ		4
Розділ 1	Навчальні плани з корекційної педагогіки та інвалідного спорту	8
Розділ 2	Навчальні плани з параолімпійського спорту й різних нозологічних груп	56

ВСТУП

Відкриття Міністерством освіти і науки України спеціалізації «тренер з інвалідного спорту» за фахом 7.01.02.03 - «Олімпійський і професійний спорт» створило реальні передумови для формування інформаційного простору адаптивної фізичної культури в Україні.

Головною метою цього методичного посібника є об'єднання досить розрізнених інформаційних потоків про використання засобів і методів фізичної культури, компонентів здорового способу життя для комплексної реабілітації інвалідів і їх спеціальної інтеграції.

Адаптивна фізична культура – широкий соціальний феномен, основною метою якого є соціалізація або ресоціалізація особистості інваліда чи людини з відхиленнями в стані здоров'я, а не тільки лікування за допомогою фізичних вправ і фізіотерапевтичних процедур.

У зв'язку з цим методичний посібник містить навчальний матеріал і програми всіх основних видів адаптивної фізичної культури, адаптивного спорту, фізичного виховання, адаптивної фізичної рекреації й фізичної реабілітації.

Адаптивний спорт, що активно розвивається сьогодні в усьому світі, має три основні напрями: Параолімпійський, Спеціальний Олімпійський рух, Всесвітні ігри глухих і охоплює інвалідів практично всіх нозологічних груп.

Таким чином, адаптивний спорт, здійснюючи оздоровчий і лікувальний вплив на спортсмена, є до того ж і хорошим засобом підвищення рівня якості життя серед умов, у яких опинилася людина у зв'язку зі своєю хворобою або інвалідністю.

Адаптивне фізичне виховання, спрямоване на формування в інвалідів та осіб із відхиленнями в стані здоров'я життєво важливих і професійно обов'язкових знань, рухових умінь і навичок, розвиток необхідних у побуті й на виробництві фізичних якостей і здібностей, має величезне значення для адаптації до життя даної категорії населення нашої країни і, насамперед, дітей. Воно здійснюється в спеціальних (корекційних) освітніх установах усіх видів, у дошкільних, шкільних,

загальноосвітніх установах, середніх і вищих професійних навчальних закладах (із контингентом дітей, школярів і студентів спеціальних медичних груп) і інших структурах і організаціях за державними програмами із залученням відповідних фахівців.

Адаптивна рухова рекреація спрямована на активізацію, підтримку або відновлення фізичних сил, профілактику втоми, на розваги та цікаве проведення дозвілля інвалідами й особами з відхиленнями в стані здоров'я на основі використання фізичних вправ, природних чинників зовнішнього середовища, незвичайних спортивних споруд (типу аквапарків, фітнес-центрів, тренажерних залів).

Адаптивна фізична реабілітація (або фізична реабілітація інвалідів) – найбільш відомий напрямок використання фізичних вправ для лікувальних цілей, а також відновлення тимчасово втрачених або порушених функцій (крім тих, що є причиною інвалідності).

Акцент у даному напрямку адаптивної фізичної культури ставиться на використанні лікувальної гімнастики, різних комплексів вправ, засобів фізіотерапії й іншого для відновлення тих або інших функцій інваліда з урахуванням його основного дефекту.

Зазначимо, що адаптивна фізична культура є за суттю міждисциплінарною спеціальністю, яка інтегрує в собі такі галузі людського знання: фізична культура, медицина, корекційна педагогіка. Наукова діяльність з цієї спеціальності об'єднує медицину й корекційну педагогіку.

У зв'язку з цим автор навчальних програм вважає, що одержання освіти за об'єднаними програмами з отриманням випускниками двох дипломів або з присвоєнням їм двох кваліфікацій, безумовно, зробить їх більш захищеними й конкурентоспроможними на ринку праці.

У змісті основної освітньої програми з адаптивної фізичної культури студентам факультету фізичного виховання пропонуються знання з медицини, корекційної педагогіки.

Досвід підготовки кадрів високої кваліфікації з корекційної педагогіки на Україні дозволяє говорити про існуючу тенденцію інтеграції освіти в цій сфері з іншими спеціальностями вищої школи. Ці програми спрямовані на допомогу студентам і їхній соціальній захищеності, що при опануванні цими програмами можуть одержати два дипломи – фахівця з адаптивної фізичної культури і бакалавра фізичної культури в скорочені терміни (за 5 – 6 років навчання).

У цьому випадку вони можуть співпрацювати зі здоровими людьми й інвалідами: викладачами у вищих навчальних закладах зі студентами основних і спеціальних медичних відділень, учителями у школі та тренерами-викладачами в установах адаптивної фізичного виховання.

Зауважимо, що в навчальних програмах відбиті питання з тифлопедагогіки, сурдопедагогіки, олігофренопедагогіки. Поява державного освітнього стандарту вищої професійної освіти в Запорізькому державному університеті на факультеті фізичного виховання «Фізична культура для осіб із відхиленнями в стані здоров'я» обумовлена потребами держави, турботою про найбільш незахищену категорію людей – інвалідів, що отримали дефект від народження або протягом життя.

Будь-яке патологічне порушення змінює цілісність і природність життя, порушує контакти з навколишнім світом, знижує діяльнісний потенціал, створює комплекс неповноцінності, обмежує можливості фізичної, інтелектуальної, культурної, трудової адаптації, ускладнюючи соціалізацію й інтеграцію даної категорії людей у суспільство.

Навчальні програми містять навчальний матеріал по адаптивної фізичної культури; він представляє складне багатогранне соціально-педагогічне явище; теорія виступає як науковий напрямок, що вивчає структуру, функції, принципи, цілі, завдання, засоби та методи раціонально організованої рухової активності осіб з обмеженими функціональними можливостями.

У кожній програмі розкривається унікальність об'єкта педагогічних впливів, різноманіття нозологічних груп, складність структури дефекту. У зв'язку з цим пропонується інтеграція знань студентів факультету за такими напрямками :

- спільність методологічних концепцій, що базуються на знанні закономірностей психічного й біологічного функціонування здорового організму із патологічними порушеннями;
- той самий об'єкт педагогічної діяльності – діти з проблемами в розвитку й обмежених функціональних можливостей;
- загальна мета педагогічної діяльності – навчання, виховання та розвиток з орієнтацією на потенційні можливості дитини, створення умов рівної особистості для освіти, соціалізації й інтеграції в суспільство.

Створення кафедри теорії та методики адаптивної фізичної культури дозволить узагальнити теоретичний і практичний матеріал з адаптивного фізичного виховання, адаптивного спорту, адаптивної рухової рекреації й фізичної реабілітації.

Розділ І. НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ З КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНВАЛІДНОГО СПОРТУ

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Навчальна програма розкриває специфіку корекційної педагогіки.

Програма може використовуватися викладачами, студентами, учителями спецшкіл, вихователями спеціальних дитячих садків.

Програма складена доктором педагогічних наук, професором Байкіною Н.Г.

4 курс

Спеціальність 7.01.02.03 – «Олімпійський та професіональний спорт, тренер за видом спорту»

Спеціалізація – «тренер за видом спорту, тренер з інвалідного спорту».

Лекції – 18 годин

Практичні – 36 годин

Іспит – 6 годин

Усього – 67 годин

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни “Корекційна педагогіка”

для студентів 4 курсу факультету фізичного виховання та спорту

Спеціальність "Тренер з виду спорту, інвалідного спорту"

Мета курсу: удосконалення професійно-педагогічних навичок у студентів для проведення занять з дітьми-інвалідами різних нозологічних груп.

ОСНОВНІ РОЗДІЛИ ПРОГРАМИ

Вступ.

Корекційна педагогіка

1. Корекційна педагогіка як комплекс психолого-педагогічних і медичних наук; асиміляція знань фахової педагогіки та фахової психології.
2. Окремі галузі дефектології: сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедія та їх взаємозв'язок.
3. Актуальні проблеми корекційної педагогіки.
4. Організація фахової допомоги особам з дефектами розвитку в Україні.

Поняття “аномальна дитина” та “аномальний розвиток” у
дефектології

1. Структура аномального розвитку.
2. Категорії аномальних дітей. Положення Л.С. Виготського про первинний та вторинний дефекти.

3. Поняття психічного дизонтогенезу. Класифікація психічного дизонтогенезу. Фактори, які викликають дизонтогенетичний розвиток.
4. Періодизація дитячого віку. Психічний розвиток у сензитивні вікові періоди.
5. Психічні захворювання, характерні для окремих періодів дитинства. Особливості перебігу психічних розладів у підлітковому віці.
6. Діти з аномаліями фізичного розвитку. Питання корекційного виховання, навчання.

Психологічні методи дослідження аномальної дитини

1. Принципи побудови експериментального дослідження.
2. Структура експерименту.
3. Можливі схеми побудови обстеження.
4. Динамічне спостереження. Еколого-психологічний метод.
5. Експериментальне навчання як метод діагностики порушень розвитку в шкільному віці.
6. Варіанти методик. Психологічні тести. Принципи їх побудови. Тест Біне-Симона та його модифікації. Критика синтетичних тестів. Аналітичні тести. “Психологічний профіль” Рассалімо. Критичний аналіз ідеї “психологічного профілю”.
7. Схема побудови тесту Векслера та методи обробки одержаних даних. Критичний аналіз схеми Векслера.
8. Методи дослідження особистості.

Психічні розлади в дитячому віці

1. Затримка психічного розвитку. Психічний інфантилізм. Церебрастеничний і психопатоподібний синдром. Гіпердинамічний синдром.
2. Олігофренія та деменція. Характеристика пізнавальної діяльності розумово відсталої дитини. Особистісні та поведінкові аномалії. Принципи відбору в допоміжні заклади. Соціальна реадаптація та профорієнтація.

3. Синдром Каннера. Ігропсихотерапія при РДА. Шизофренія в дітей і підлітків. Основні форми, особливості протекання, прогноз. Структура інтелектуальних та емоційних розладів. Проблема навчання й реабілітації.
4. Психопатія як стійка аномалія особистості. Проблема біологічного та соціального у формуванні психопатії.
5. Неврози. Розмежування неврозів. Неврозоподібні стани. Патологічні реакції. Корекція невротичної дезорганізації поведінки.

Психокорекційна та психотерапевтична робота

1. Ігротерапія, музикотерапія, сімейна терапія, бібліотерапія.
2. Корекційне навчання. Соціальна допомога дітям із психічними аномаліями.

Діти з порушенням слуху

1. Класифікація дітей з порушенням слуху: глухі; ті, що слабочують; ті, що пізно оглухли.
2. Характеристика основних груп дітей із порушенням слуху. Навчально-виховні заклади для дітей з порушенням слуху, їх загальні та спеціальні завдання.
3. Роль жестової, дактильної форм мовлення у формуванні усного мовлення в осіб з недоліками слуху. Соціально-трудова адаптація, інтеграція осіб із порушенням слуху.

Діти з порушенням зору

1. Класифікація дітей із порушенням зору. Характеристика основних груп дітей із дефектами зору.
2. Роль збережених аналізаторів та компенсація психофізичного розвитку дітей, які мають порушення зору, їх загальні та спеціальні завдання.
3. Соціально-трудова адаптація осіб із порушенням зору.

Діти з порушенням мовлення, організація допомоги

1. Поняття “порушення мовлення”.
2. Основні види порушення окремих компонентів і сторін мовлення: голосу, темпу, ритму, звуковимови, лексико-граматичної сторони мовлення, читання, письма.
3. Порушення розуміння мовлення.
4. Можливості переборення мовленнєвих порушень.
5. Роль логопедичної роботи в переборенні мовленнєвих порушень.

Діти з порушенням опорно-рухової системи

1. Види порушень опорно-рухової системи. Психолого-педагогічна характеристика дітей із порушеннями опорно-рухової системи.
2. Медично-виховні заклади для дітей з порушеннями опорно-рухової системи.
3. Соціально-трудова адаптація, інтеграція осіб з порушенням опорно-рухової системи.

Розумово відсталі діти

1. Поняття “розумова відсталість”.
2. Класифікація розумово відсталих дітей залежно від ступеня інтелектуальної недостатності.
3. Корекційно-розвиваюча лікувальна робота з розумово відсталими дітьми. Заклади для розумово відсталих дітей, їх загальні та спеціальні завдання. Соціально-трудова адаптація осіб з розумовою відсталістю.

Діти із затримкою психічного розвитку

1. Поняття “затримка психічного розвитку”.
2. Основні групи дітей із затримкою психічного розвитку.
3. Організація навчально-виховної, корекційної, лікувальної роботи.

Діти з комплексними порушеннями психофізичного розвитку

1. Організація їх навчання та виховання.
2. Основні групи дітей із комплексними порушеннями психофізичного розвитку: сліпоглухонімі, сліпі, розумово відсталі й інші.
3. Особливості психофізичного розвитку.
4. Організація опіки, навчання, виховання.
5. Соціально-трудова адаптація.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Система навчально-виховних закладів для аномальних дітей.
2. Формування навичок самообслуговування у слабозорих дітей.
3. Тест "Перебір пальців".
4. Патологія органу зору.
5. Ставлення до дефекту нечуючих учнів.
6. Професійні знання, уміння та навички логопеда.
7. Попередження мовних порушень.
8. Особливості соціальної взаємодії нечуючих підлітків.
9. Методика "Будинок - Дерево - Людина".
10. Відбір дітей у спеціальні заклади.
11. Специфіка спілкування в підлітків із дефектом слуху.
12. Методика "Малюнок сім'ї".
13. Особливості логопедичної роботи при порушеннях розумового розвитку.
14. Умови формування особистості нормальної й аномальної дитини.
15. Мовна картка дитини.
16. Особливості логопедичної роботи при порушеннях зору.
17. Психічний розвиток, виховання та навчання дітей при деяких спадкових синдромах і сімейному алкоголізмі.
18. Фізичний розвиток аномальних дітей.
19. Особливості логопедичної роботи при порушеннях слуху.
20. Медико-психологічний аспект наркоманії в дітей.
21. Матриці Равена.
22. Принципи та методи логопедичного впливу.
23. Загальні принципи психологічної допомоги дітям з ортопедичними захворюваннями.
24. Мовні ігри (зміст, проведення).
25. Класифікація порушень мови.
26. Психологічна служба у спеціальних школах для дітей з порушенням зору.

27. Тест шкільної зрілості Йєрасіка.
28. Етіологія порушень мови.
29. Принципи організації корекції ЗПР у дітей у діагностико-корекційних групах дитячого садка.
30. Вивчення мілкої та загальної моторики .
31. Предмет, завдання, методи логопедії.
32. Психодіагностика відхилень у розвитку.
33. Дослідження уяви.

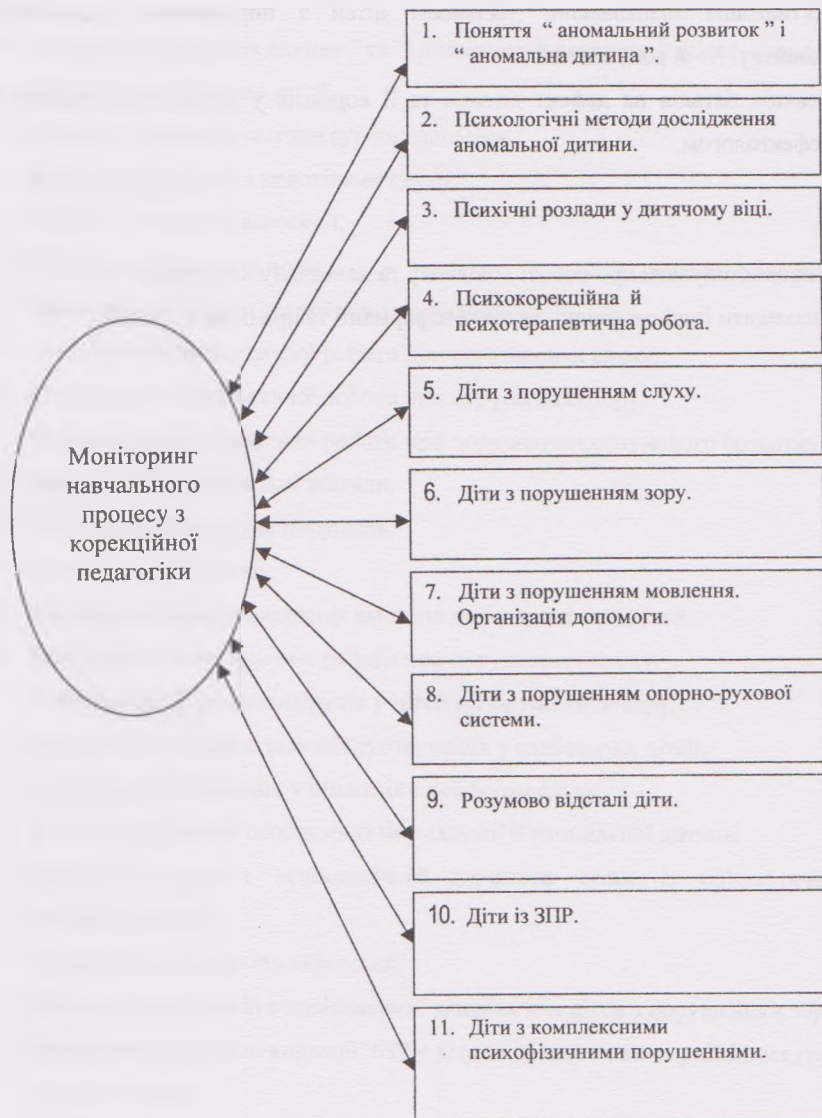
У результаті вивчення дисципліни “корекційна педагогіка” студент повинен користуватися основними поняттями.

Знати :

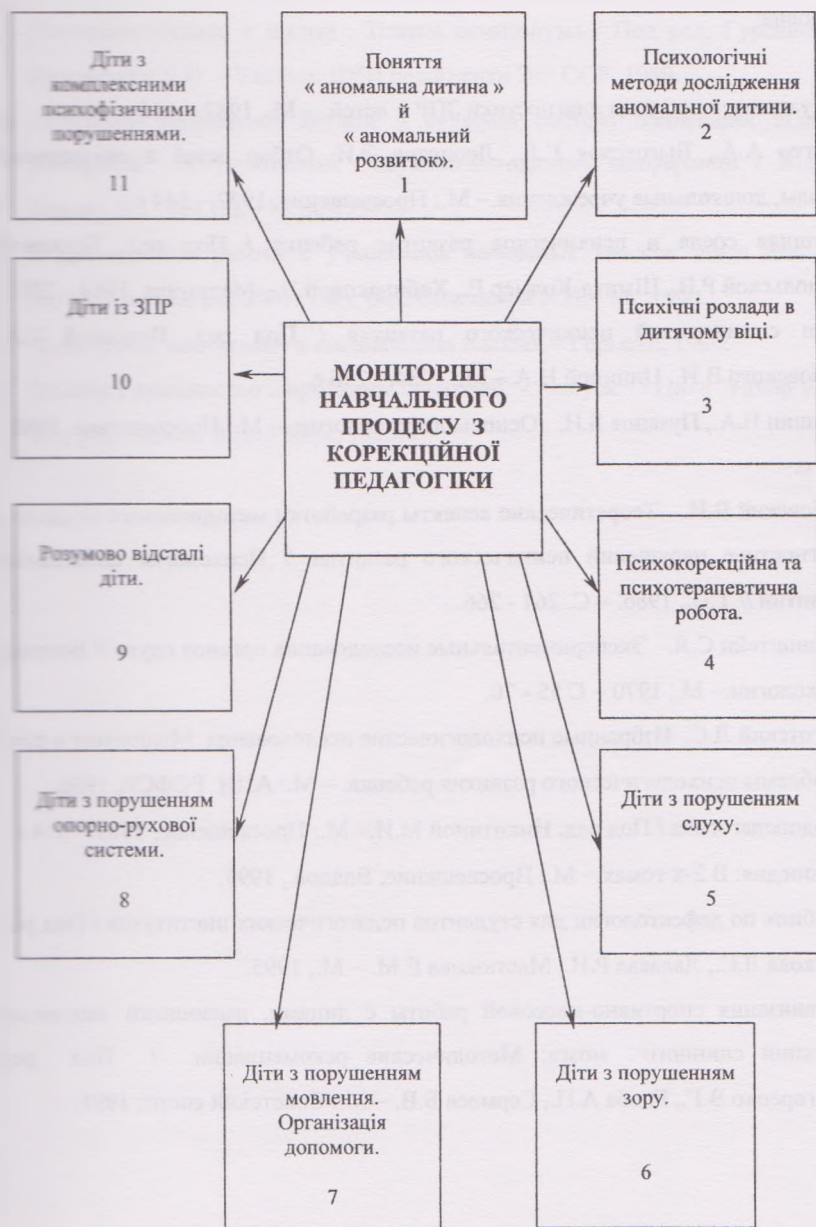
- Поняття “аномальна дитина” та “аномальний розвиток” у дефектології.
- Категорії аномальних дітей.
- Предмет, завдання, методи сурдопедагогіки.
- Класифікація дітей з недоліками слуху.
- Предмет, завдання логопедії.
- Етіологія порушення мови.
- Принципи та методи логопедичного впливу.
- Особливості логопедичної роботи при порушеннях слуху.
- Особливості логопедичної роботи при порушеннях зору.
- Особливості логопедичної роботи при порушеннях розумового розвитку.
- Відбір дітей у спеціальні заклади.
- Попередження мовних порушень.
- Патологія органу зору.
- Система навчально-виховних закладів для аномальних дітей.
- Особливості логопедичної роботи при порушеннях слуху.
- Особливості формування рухів у дітей із порушенням зору.
- Формування навичок самообслуговування у слабозорих дітей.
- Специфіка спілкування у підлітків з дефектом слуху.
- Умови формування особистості нормальної й аномальної дитини.
- Загальні принципи психологічної допомоги дітям із ортопедичними захворюваннями.
- Класифікація порушень мовлення.
- Психологічна служба в спеціальних школах для дітей з порушенням зору.
- Принципи організації корекції ЗПР у дітей в діагностико-корекційних групах дитячого садка.
- Психодіагностика відхилень у розвитку.
- Становлення ігрової діяльності у школярів із ЗПР.

- Діювана допомога як критерій научуваності в діагностиці розумової відсталості та ЗІП.
- Активізація пізнавальної діяльності дітей з порушенням розумового розвитку 3 – 4 року життя.
- Реакція батьків на дефект дитини та її корекція у процесі спілкування з дефектологом.

- Використовувати при роботі довідкову та навчальну літературу.
- Знаходити інші необхідні джерела інформації та працювати з ними.

МОНІТОРИНГ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Основна:

1. Актуальные проблемы диагностики ЗПР у детей – М., 1982.– 126 с.
2. Венгер А.А., Выгодская Г.Л., Леонгард Э.И. Отбор детей в специальные школы, дошкольные учреждения.– М.: Просвещение, 1972.– 144 с.
3. Внешняя среда и психическое развитие ребенка / Под ред. Тонковой-Ямпольской Р.В., Шмитд-Колмер Е., Хабинаковой Э.– Медицина, 1984.– 200 с.
4. Дети с задержкой психического развития / Под ред. Виасовой Т.А., Лубовского В.И., Ципиной Н.А.– М., 1984.– 256 с.
5. Лапшин В.А., Пузанов Б.Н. Основы дефектологии. – М.: Просвещение, 1990.– 143 с.
6. Лубовский В.И. Теоретические аспекты разработки методического подхода к диагностике нарушений психического развития // Психология аномальных развитий // Т.П., 1986. – С. 264 - 266.
7. Рубинштейн С.Я. Экспериментальные исследования органов слуха // Вопросы психологии.– М., 1970.– С 55 - 70.
8. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. Мышление и речь. Проблемы психологического развития ребенка. – М.: АПН РСФСР, 1956.
9. Сурдопедагогика / Под ред. Никитиной М.И.– М.: Просвещение, 1989.– 374 с.
10. Логопедия: В 2-х томах.– М.: Просвещение, Владов., 1995.
11. Учебник по дефектологии для студентов педагогических институтов / Под ред. Волкова Л.С., Лалаева Р.И., Мастюкова Е.М. – М., 1995.
12. Организация спортивно-массовой работы с лицами, имеющими нарушения функций спинного мозга: Методические рекомендации / Под ред. Григоренко В.Г., Глоба А.П., Сермеев Б.В. – М.: Советский спорт, 1991.

Додаткова:

1. Психодиагностика и школа . Тезисы симпозиума / Под ред. Гуревича К.М., Пустовского В.И. – Таллин: НИИ педагогики Эст.ССР, 1980.
2. Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин / Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / Відп. ред. Гончар В.І., Бен І.Д.– Київ, 1994.
3. Коррекционная работа с учащимися начальных классов школ для слепых детей: Учебное пособие / Под. ред. Солнцевой Л.И.– М., 1990.
4. Физическое воспитание в специальных школах.– Горький, 1980.
5. Інвалід і суспільство : проблеми інтеграції. - Випуск 1. Цикл "Повір у себе" / Під ред. Синєва В.Н. – Київ, 1995.

ІНВАЛІДНИЙ СПОРТ

Робоча програма розкриває специфіку теорії та методики інвалідного спорту.

Програма може бути використана викладачами, студентами, учителями спеціальних дитячих садків.

Програма складена доктором педагогічних наук, професором Байкіною Н.Г.

5 курс

Лекцій – 18 годин

Практичних – 36 годин

Заліки – 6 годин

Всього – 60 годин

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни "ІВАЛІДНИЙ СПОРТ"

для студентів 5 курсу факультету фізичного виховання та спорту

Спеціальність: "Тренер із виду спорту, інвалідний спорт".

ОСНОВНІ РОЗДІЛИ ПРОГРАМИ

Зміст

Методичні аспекти розвитку фізкультурно-реабілітаційної та спортивної роботи з інвалідами.

Особливості реабілітації інвалідів засобами фізичної культури та спорту:

- початок занять у групах зрілого віку;
- велика кількість тих, хто регулярно займається спортом у дитячому віці;
- неадекватна оцінка своїх функціональних можливостей самим інвалідом - частіше занижена, рідше - завищена;
- посилення патологічного стану внаслідок надмірної м'язової активності;
- паралельно з основним стражданням – наявність хронічних захворювань;
- відсутність активного відбору у фізкультурно-оздоровчі групи, виходячи з показників із різних видів фізичної діяльності;
- враховуючи функціональний стан занять у реабілітаційних, фізкультурно-оздоровчих або спортивних групах;
- обов'язкове проведення комплексу лікувально-профілактичних заходів щодо поліпшення протікання основних та побіжних захворювань, а також поновлення після навантажень;
- збільшення кількості патологічних станів, захворюваності, спортивних травм;

- різноманітність ураження опорно-рухового апарату не тільки в інвалідів-опорників, але й у осіб із порушенням зору, слуху, інтелекту;
- збільшення вимог до взуття тих, хто займається, і до покриття спортивних майданчиків;
- наявність розгорнутої класифікації спортсменів з ураженням ОРА для формування змагальних груп;
- виникнення психологічних проблем.

Завдання, які вирішуються в процесі роботи:

- при вступі до групи для занять визначити функціональний стан, загальну групу здоров'я, яка припускає обсяг фізичних навантажень від занять ЛФК до вдосконалення у спортивній спеціалізації. Важливо виділити групи осіб з урахуванням зворотності змін;
- правильний вибір характеру рухливої діяльності, виходячи з порушень, які є в організмі;
- рекомендації з використання в тренувальному процесі засобів і форм ЛФК, спрямованих на ефективний розвиток функцій того або іншого органа;
- організація диспансеризації прикріпленого контингенту в центрах спортивної медицини, необхідних додаткових досліджень (наприклад, рентгенографію променезап'ясного суглоба для виявлення остеопороза в осіб із порушенням ОДА);
- організація та проведення лікувально-профілактичних та відновлюючих заходів у закладах охорони здоров'я за місцем проживання;
- для членів збірних команд складання індивідуальних реабілітаційних програм, які лімітують фізичне навантаження та комплексне використання всього арсеналу відновлюючих засобів;
- проведення аналізу випадків загострення основного захворювання, загальної захворюваності та травматизму на заняттях й узагальнення даних на рівні Укрцентру і центру спортивної медицини;
- особливу увагу приділяти санітарно-просвітницькій роботі з питань харчування, режиму дня, рухової діяльності серед тих, хто займається в

групах, з рідними інваліда, а за допомогою преси, радіо та телебачення - з населенням, займаючись адаптацією зовнішнього середовища до інваліда;

- обов'язкова сумісна діяльність з професійним психологом.

Стандартні правила щодо зрівняння можливостей інвалідів.

Мета вивчення дисципліни "Інвалідний спорт" полягає в тому, щоб ознайомити студента із призначенням тренера з інвалідного спорту, удосконалити професійно-педагогічні навички у студентів для проведення занять з дітьми-інвалідами за різними нозологічними групами. Також цей курс забезпечить перспективних тренерів інформацією з історії та філософії Параолімпійських ігор й ігор серед інвалідів, знаннями з усіх видів інвалідності, спортивної медицини та першої медичної допомоги; навчить тренерів методиці організації та проведення практичних занять зі спортсменами-інвалідами в окремих видах спорту. Тому курс має такі завдання :

1. Допомогти студентам-тренерам краще розуміти призначення, цілі та організацію інвалідного спорту.
2. Допомогти студентам-тренерам у розумінні здібностей спортсменів-інвалідів.
3. Представити студентам-тренерам основну інформацію з спортивної медицини та першої допомоги.
4. Допомогти студентам-тренерам опанувати навички, стратегію, правила та принципи тренерської роботи в окремих видах спорту.
5. Передати студентам додаткові навички та стратегії, які допоможуть у навчанні спортсменів-інвалідів.

Лекції з моніторингу навчального процесу з інвалідного спорту

Історія розвитку фізкультури та спорту серед глухих та тих, хто слабо чує

1. Організація спортивної роботи серед глухих у Росії та в Україні.
2. Підготовка кадрів з фізичної культури глухонімих.
3. Завдання Міжнародного спортивного комітету (КІСС).
4. Участь глухих спортсменів у VIII іграх у Мілані, Італія; у IX – Хельсінкі, Фінляндія; у X іграх – Вашингтон, США; у XI та XII іграх.
5. Міжнародні товариські зустрічі :
  - Міжнародний крос націй (Італія);
  - Міжнародний футбольний турнір (Югославія);
  - Міжнародні спортивні змагання з гімнастики (Югославія, Фінляндія, Росія);
  - Міжнародні змагання з баскетболу (Вроцлав , Польща).
6. Спартакіада глухих школярів із літніх та зимових видів спорту.
7. Про допуск глухих і тих, хто слабо чує, до керування мотоциклом і автомобілем.
8. Міжнародні спортивні літні ігри глухих :
  - VII Всесвітні ігри глухих у Швейцарії, 1971р.
  - IX Всесвітні ігри глухих у Франції, 1979р.
9. Всесвітні зимові ігри глухих у США, 1975 р.

1. Теорія та методика спортивного тренування з різних видів спорту з глухими спортсменами й тими, хто слабо чує.

18 лекцій

36 практичних

- баскетбол - 2;
- греко-римська та вільна боротьба - 4;
- волейбол - 2;
- легка атлетика - 4;
- лижні гонки - 2;
- настільний теніс - 2;
- плавання - 7;
- міні-футбол - 2;
- футбол ;
- гандбол;
- спортивне орієнтування;
- туризм;
- шахи;
- шашки.

Лекції з інвалідного спорту,
з теорії та методики спортивного тренування
при ДЦП та порушеннях опорно-рухового апарату

мал. 2

1. Загальні та спеціальні принципи фізичної реабілітації при травматичному ураженні хребетного стовпа з порушенням функцій спинного мозку. Медико-соціальна реабілітація інвалідів із наслідками травм і захворювань спинного мозку.
2. Теоретичні та практичні основи розвитку рухових якостей інвалідів із травматичним ураженням хребетного стовпа та функцій спинного мозку.
3. Основні параметри фізичного навантаження при формуванні витривалості в інвалідів із порушенням спинного мозку.
4. Основні параметри фізичного навантаження при розвиненні гнучкості в інвалідів із порушенням спинного мозку.
5. Комплексна методика фізичної реабілітації хворих із травматичним порушенням спинного мозку.
6. Теоретичні та практичні аспекти спортивної підготовки інвалідів із порушенням функцій спинного мозку.
7. Нормативні основи фізичного виховання інвалідів із порушенням функцій спинного мозку.

Практичні заняття для студентів зі спеціалізації "Тренер з інвалідного спорту"
(нозологія ДЦП та ураження опорно-рухового апарату)

Теорія та методика спортивного тренування з різних видів спорту при ДЦП та ураженнях опорно-рухового апарату.

мал. 2

- пауерліфтинг;	- футбол;
- волейбол сидячий;	- міні футбол;
- легка атлетика;	- шахи;
- напівмарафон;	- шашки;
- настільний теніс;	- дартс;
- спортивне орієнтування;	- більярдний спорт.
- стрільба з лука;	

Лекції з інвалідного спорту

теорії та методики спортивного тренування за різними видами спорту зі сліпими та слабозорими спортсменами

мал. 3

1. Методичні аспекти корекційної роботи зі сліпими та слабозорими на сумісному етапі.
2. Зміст, методи корекційної та реабілітаційної роботи.
3. Особливості проведення тренувальних занять зі сліпими та слабозорими за різними видами спорту.
4. Стан офтальмологічних захворювань у сліпих та слабозорих спортсменів.
5. Зміст та методи корекційної роботи з розвитку дотику.
6. Про корекційний курс розвитку зорового сприйняття в сліпих та слабозорих.
7. Методика розвитку орієнтування в просторі зі слабозорими та сліпими школярами.
8. Організація та зміст занять ЛФК зі сліпими й слабозорими дітьми.

Практичні заняття з теорії та методики спортивного тренування зі сліпими та слабозорими спортсменами

мал. 3

1. Крос.	6. Шахи.
2. Легка атлетика.	7. Шашки.
3. Плавання.	8. Мініфутбол.
4. Гандбол.	9. Настільний теніс.
5. Спортивне орієнтування.	10. Баскетбол.

Лекції з теорії та методики спортивного тренування
спортсменів із розумовою відсталістю

мал. 4

1. Філософія "Спешіал Олімпікс Інтернешнл". (олімпіада для розумово відсталих).
2. Організаційна структура "Спешіал Олімпікс Інтернешнл".
3. Мета офіційних спортивних правил "Спешіал Олімпікс Інтернешнл". Комітет "Спешіал Олімпікс Інтернешнл" зі спортивних правил. Процедури прийняття та відміни правил проведення "Спешіал Олімпікс Інтернешнл" і внесення до них поправок і змін. Визначення права участі в "Спешіал Олімпікс Інтернешнл".
4. Класифікація видів спорту в "Спешіал Олімпікс Інтернешнл": офіційні та показові.
5. Використання правил міжнародних і національних спортивних федерацій. Групи учасників змагань на "Спешіал Олімпікс Інтернешнл". Вікові групи учасників "Спешіал Олімпікс Інтернешнл".
6. Спілкування зі спортсменами з розумовою відсталістю.
7. Фізична підготовка спортсмена з розумовою відсталістю:
  - основні компоненти підготовленості та вироблення умовного рефлексу;
  - розігрів, охолодження;
  - тривалий принцип;
  - зворотність;
  - прогрес;
  - специфічність;
  - варіанти;
  - індивідуальний оклик;
  - адаптація;
  - перенавантаження;
  - підготовка до тренування;

- види підтягувань: динамічне, статичне, балістичне.

8. Здоров'я та витривалість:

- харчування;
- сила та вироблення умовного рефлексу.

9. Сертифікація тренера: вступ в основні принципи тренерської праці зі спортсменами з розумовою відсталістю:

- філософія тренерської праці;
- планування;
- попередження травматизму.

Практичні заняття з теорії та методики спортивного тренування за різними видами спорту спортсменів із розумовою відсталістю

мал. 4

1. Лёгка атлетика.
2. Баскетбол.
3. Боулінг.
4. Кінний спорт.
5. Футбол європейський.
6. Гімнастика.
7. Волейбол.

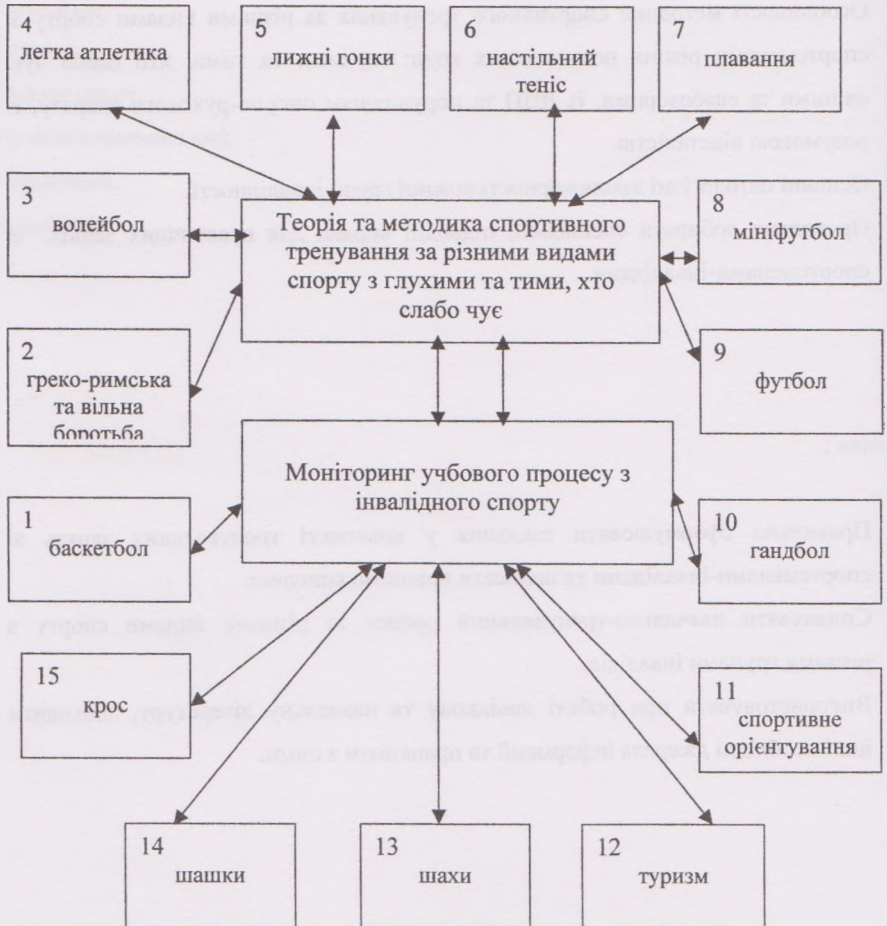
Знати :

1. Особливості методики спортивного тренування за різними видами спорту зі спортсменами різних нозологічних груп: глухими та тими, хто слабо чує, сліпими та слабозорими, із ДЦП та порушенням опорно-рухового апарату, із розумовою відсталістю.
2. Основні патологічні закономірності кожної групи інвалідності.
3. Правильно добирати спеціальні, підводні вправи для практичних занять зі спортсменами-інвалідами.

Уміти :

1. Правильно сформулювати завдання у конспекті тренувальних занять зі спортсменами-інвалідами та написати повністю конспект.
2. Спланувати навчально-тренувальний процес за різними видами спорту з різними групами інвалідів.
3. Використовувати при роботі довідкову та навчальну літературу, знаходити інші необхідні джерела інформації та працювати з ними.

Малюнок 1 Теорія та методика спортивного тренування за різними видами спорту з глухими та тими, хто слабо чує

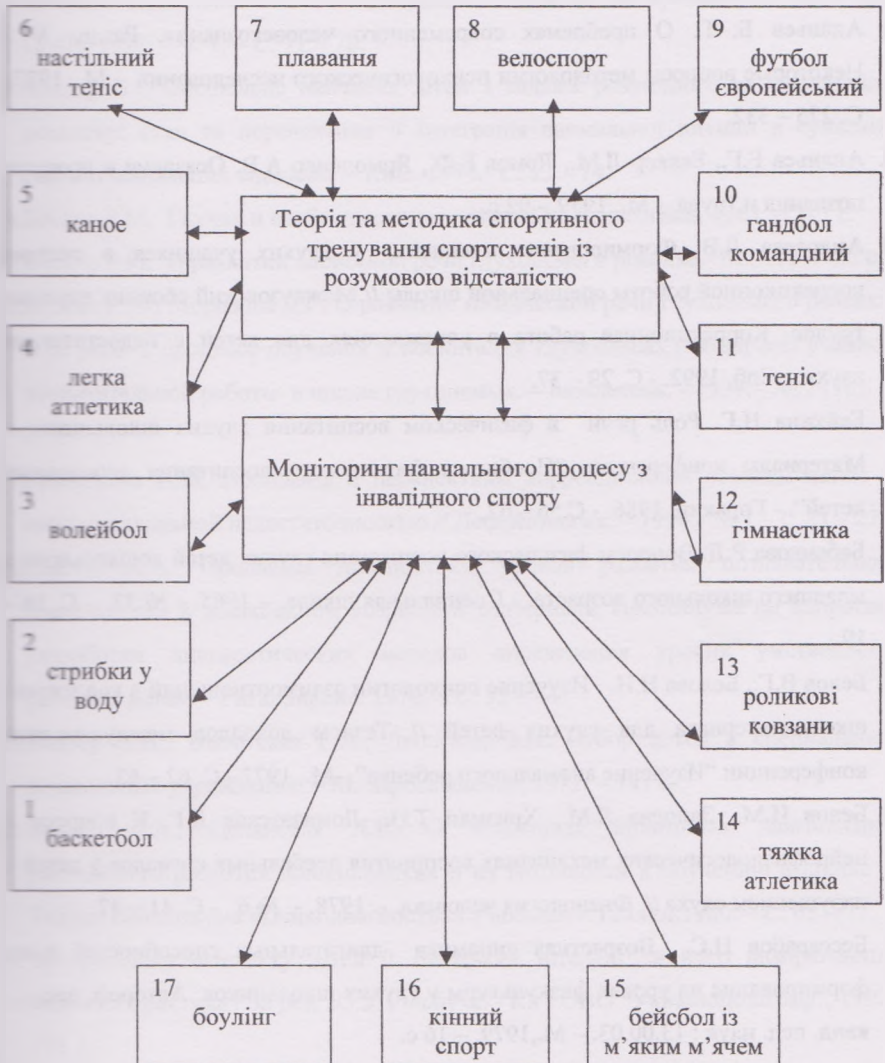
Малюнок 2 Теорія та методика спортивного тренування за різними видами спорту інвалідів з ураженням опорно-рухового апарату

Малюнок 3 Теорія та методика спортивного тренування за різними видами спорту зі сліпими та слабоворими

Теорія та методика спортивного тренування
спортсменів із розумовою відсталістю

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Рекомендована література.

1. Актуальные проблемы диагностики задержки психического развития детей. – М.: Просвещение, 1982.- 184с.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. Раздел V // Некоторые вопросы методологии психологического исследования. - М., 1977.- С. 275 – 332.
3. Ананьев Б.Г., Беккер Л.М., Ломов Б.Ф., Ярмоленко А.В. Осознание в процессе познания и труда. - М., 1959. - 92 с.
4. Андреева Л.В. Формирование мышления у глухих учащихся в системе коррекционной работы специальной школы // Межвузовский сборник научных трудов. Коррекционная работа в учреждениях для детей с недостатками слуха. - СПб, 1992. - С. 29 – 37.
5. Байкина Н.Г. Роль речи в физическом воспитании глухих школьников // *Материалы конференции “Проблемы физического воспитания аномальных детей”*. - Горький, 1986. - С.56 – 62.
6. Бабенкова Р.Д. Вопросы физического воспитания глухих детей дошкольного и младшего школьного возраста. - Специальная школа. – 1965. - № 33. – С. 16 – 19.
7. Белов В.Г., Белова Н.Н. *Изучение психологии взаимоотношений в коллективе школы-интерната для глухих детей // Тезисы докладов международной конференции “Изучение аномального ребенка”*. -М., 1977.- С. 62 – 63.
8. Белов И.М., Зайцева Л.М., Хризман Т.П., Ломаватская Л.Г. К вопросу о нейрофизиологических механизмах восприятия вербальных сигналов у детей с нарушением слуха // *Физиология человека*. - 1978. - № 6. - С. 41 – 47.
9. Бессарабов Н.С. *Возрастная динамика двигательных способностей и их формирование на уроках физкультуры у глухих школьников: Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. – М.,1979. – 16 с.*

10. Бодалев А.А., Ломов Б.Ф., Матюшкин А.М. Психологическая наука – реформе школы // Вопросы психологии. – 1984. – № 3. – С. 24 – 30.
11. Бондар В.І. Передумови розвитку державної системи спеціального навчання дітей із психофізичними вадами // Дефектологія. – 1977.– С. 2 – 6.
12. Бондар В.І. Спеціальне навчання: забезпечення та реалізація принципу рівних освітніх можливостей // Реабілітаційна педагогіка на рубежі ХХІ ст. – К.: ГЗМН, 1998. – Ч. 1. – С. 71 – 78.
13. Бондар В.І. Спеціальне навчання дітей з вадами розумового та сенсорного розвитку: стан та перспективи // Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин. – Київ, 1994.- С. 13 – 14.
14. Боскис Р.М. Глухие и слабослышащие дети. - М.: Педагогика, 1963. – 215 с.
15. Боскис Р.М. О развитии словесной речи глухонемого ребенка.- М., 1939.- 85 с.
16. Боскис Р.М., Морозова Н.Г. О развитии мимической речи глухонемого ребенка и ее роли в процессе обучения и воспитания глухонемых // Вопросы учебно-воспитательной работы в школе глухонемых. – Бюллетень. - 1939. - № 7 (10). – С. 6 – 35.
17. Бржнюкова И.М. Проблемы и перспективы коррекционной помощи детям с интеллектуальной недостаточностью // Дефектология. – 1994.- № 1.– С.23 – 27.
18. Венгер А.А. Проблемы диагностики уровня развития познавательной деятельности в дошкольном возрасте // Материалы симпозиума по вопросам разработки диагностических методов определения уровня умственного развития детей. – Рига: Знание, 1970. – С. 32 – 44.
19. Венгер Л.А., Выготская Г.Л., Леонгард Э.И. Отбор детей в специальные дошкольные учреждения. – М.: Просвещение, 1972. – 147 с.
20. Венгер Л.А., Цеханская Л.И. О некоторых принципах диагностики умственного развития дошкольников и их готовности к обучению в школе // Тезисы симпозиума «Психодиагностика в школе». – Таллин, 1980. – С. 63 – 77.
21. Вимірювання інтелекту дітей // Людський інтелект та його вимірювання: теорія та практика / За ред. Ю.З. Гільбуха. - К.: РОВО "Українополіграф", 1992. - 75 с.

22. Вискатова Т.П. Психологические основы развития речи у детей младшего школьного возраста // Психологія на перетині тисячоліть: Зб. наук. пр. - К.: Гнозис, 1998.- С. 231 - 238.
23. Вискатова Т.П. Психолого-педагогическая коррекция детей с задержкой психического развития // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Механізми та критерії діагностики психофізичного розвитку дітей в системі корекційної роботи". – Дніпропетровськ: Промінь, 1999.- Ч.1. - С. 60.
24. Власова Т.А. Проблемы ранней коррекции аномального развития детей дошкольного возраста. - М., 1978. - 109 с.
25. Власова Т.А. О влиянии нарушений слуха на развитие ребенка. - М., 1954. - 134 с.
26. Власова Т.А. Основные направления научных исследований в дефектологии и задачи их дальнейшего развития // Седьмая научная сессия по дефектологии. - М., 1975. - С. 3 - 18.
27. Власова Т.А. Проблемы преодаления отклонений в развитии детей // Дефектология. - 1972. - № 2. - С. 17.
28. Власова Т.А. Психологические проблемы дифференциации обучения и воспитания аномальных детей: Обобщенный доклад по опубликованным работам автора, представляемых к защите по совокупности ... д-ра. психол. наук. - М., 1972. – 56 с.
29. Волкова Л.С., Голубева Г.Г. Рекомендации к системе обследования фонетической стороны речи у дошкольников с задержкой психического развития // Дефектология. - 1995. - № 2. - С. 33-44.
30. Выготский Л.С. Проблемы дефектологии. - М.: Порсвещение, 1983. - 525 с.
31. Выготский Л.С. Развитие высших психологических функций. - М.: АПН РСФСР, 1960. - 325 с.
32. Выготский Л.С. Вопросы воспитания слепых, глухонемых и умственно отсталых детей. - М., 1924. - 281 с.

31. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. Проблемы психического развития ребенка. - М.: АПН РСФСР, 1956. - С. 389 - 507.
32. Выготский Л.С. Мышление и речь: Собрание сочинений. - М., 1982. - Т. 2. - С. 118 - 184.
33. Выготский Л.С. Проблема умственной отсталости: В 6-ти томах. - М.: Педагогика, 1983. - Т.5. - С. 231 - 256.
34. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти томах. - М.: Педагогика, 1983. - Т. 5. - 376 с.
35. Гаврилушкина О.П. Развитие изобразительной деятельности умственно отсталых детей дошкольного возраста // Особенности развития и воспитания детей дошкольного возраста с недостатками слуха и интеллекта / Под ред. Л.П. Носковой. - М.: Педагогика, 1984. - С. 47 - 65.
36. Гозова А.П. Осознательное восприятие // Психология глухих детей. - М.: Просвещение, 1971. - С. 56 - 72.
37. Гозова А.П. Усвоение обобщенных и относительных понятий в условиях предметно-практической деятельности в обучении глухих школьников. - М.: Просвещение, 1976. - С. 120 - 139.
38. Головань Н.А. Готов ли ребенок к школе. - К., 1998. - 95 с.
39. Головчиц Л.А. Некоторые аспекты формирования словаря глухих дошкольников // Дефектология. - 1987. - № 2. - С. 55 - 61.
40. Дворич В.В. Влияние нарушений вестибулярной функции на двигательную деятельность глухих школьников // VII научная сессия по дефектологии. - М., 1975. - С. 78 - 80.
41. Диагностика умственного развития дошкольников / Под ред. Л.А. Венгера, В.В. Холмовской. - М.: Просвещение, 1972. - 109 с.
42. Дьячков А.И. Воспитание и обучение глухонемых детей. - М.: Педагогика, 1957. - 384 с.
43. Егорова Т.В. Исследование методики "Простые аналогии" при диагностике задержки психического развития // Психологическая диагностика: её проблемы и методы. - М., 1975. - 49 с.

- 46.Егорова Т.В. Особенности памяти и мышления младших школьников, отстающих в развитии. - М. : Просвещение, 1973. - 150 с.
- 47.Ермолаев Ю.А. Возрастная физиология: Учебное пособие для студентов педагогических вузов. - М.: Высшая школа, 1985. - 384 с., ил.
- 48.Жук Т.В. Значимість дозованої допомоги в психодіагностиці // Матеріали міжнародного конгреса "Соціальні аспекти психічного здоров'я дітей та підлітків". - Одеса, 1994. - С. 239 - 243.
- 49.Забрамная С.Д. Материал для практической работы с детьми: в помощь педагогам, психологам, дефектологам, членам психолого-педагогических консультаций, родителям. - М.: Педагогика, 1992. - 138 с.
- 50.Забрамная Д.С. Наглядный материал для психолого-педагогического обследования детей в медико-педагогических комиссиях. - М.: Просвещение, 1995. - 263 с.
- 51.Запорожец А.В. Развитие произвольных движений. - М.: АПН РСФСР, 1960. - 194 с.
- 52.Запорожец А.В. Избранные психологические труды / Под ред. В.В. Давыдова, В.П. Зинченко. - М.: Педагогика, 1986. - Т. 1. - 317 с.
- 53.Запорожец А.В. Изменение моторики ребенка в зависимости от условий и мотивов его деятельности // Известия АПН РСФСР. - Вып. - 14, 1948.
- 54.Запорожец А.В., Венгер Л.А., Зинченко В.П., Рузская А.Г. Вовлечение и действие. - М., 1967. - 196 с.
- 55.Зыков С.А. Методика обучения глухих детей языку. - М.: Педагогика, 1977. - 167 с.
- 56.Зыков С.А. Обучение глухих детей языку по принципу формирования речевого общения. - М.: Просвещение, 1961. - 175 с.
- 57.Зыкова М.С. Интенсификация речевого развития глухих детей в классах сокращенной мышлением // Дефектология. - 1994. - № 3. - С. 3 - 9.
- 58.Ілляшенко Т.Д. До питання затримки психічного розвитку у дітей // Матеріали міжнародного конгреса "Соціальні аспекти психічного здоров'я дітей та підлітків". - Одеса, 1994. - С. 245 - 247.

59. Ілляшенко Т.Д. Типологія дітей з труднощами в навчанні // Дефектологія. - 1997. - № 2. - С. 37 - 41.
60. Катаева А.А. Развитие наглядного мышления у детей дошкольного возраста с нарушением слуха и интеллекта // Особенности развития и воспитания детей дошкольного возраста с недостатками слуха и интеллекта / Под ред. Л.П. Носковой. - М.: Педагогика, 1984. - 144 с.
61. Катаева А.А. Сенсорное развитие и сенсорное воспитание аномальных детей дошкольного возраста: Автореферат дис. ... д-ра пед. наук : 19.00.10. - М., 1977. - 34 с.
62. Кафферманас Р.Б. Исследование осязательного восприятия аномальных детей // Дефектология. - 1988. - № 2. - С. 17 - 22.
63. Кислюк Г.И. К вопросу о формировании двигательных навыков у детей дошкольного возраста // Вопросы психологии. - 1956. - № 6. - С. 29 - 35.
64. Корсунская Б.Д. Методика обучения глухих дошкольников речи. - М.: Просвещение, 1969. - 295 с.
65. Кукушкина О.И. Формирование пространственных представлений у глухих детей младшего школьного возраста : Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.03. - М., 1986. - 18 с.
66. Кумала И. Особенности моторики и речедвигательных функций у заикающихся дошкольников // Тезисы докладов Всесоюзной конференции молодых ученых-дефектологов. - М., 1984. - С. 107 - 108.
67. Лебединский В.В. Психологическая диагностика нарушения развития детей. Сборник Академии наук СССР. Общество психологов СССР // Тезисы докладов к VII съезду общества психологов СССР. - М., 1989. - С. 6 - 8.
68. Лебединская К.С. Актуальные проблемы клинического изучения задержки психического развития у детей // Дефектология. - 1975. - № 6. - С. 8 - 17.
69. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. - М.: Просвещение, 1983. - 231 с.

70. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы сознания // Материалы XVIII Международного психологического конгресса "Мотивы сознания в поведении человека". - М., 1966. - С. 123 - 135.
71. Леонтьев А.Н. Принципы психического развития ребенка и проблемы умственной недостаточности // Проблемы развития психики. - М., 1981. - С. 72 - 87.
72. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. - М.: Просвещение, 1959. - 325 с.
73. Леонтьев А.Н. Психологическое развитие ребенка в дошкольном возрасте // Вопросы психологии ребенка в дошкольном возрасте. - М., 1948. - С. 56 - 67.
74. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. - М.: Просвещение, 1969. - 214 с.
75. Леонтьев А.Н. О формировании способностей // Вопросы психологии. - 1960. - № 1. - С. 23 - 31.
76. Леонтьев А.Н. Психологические основы дошкольной игры. Избранные психологические произведения. - М.: Просвещение, 1983. - Т. 1. - 247 с.
77. Лубовский В.И. Некоторые актуальные проблемы советской дефектологии // Дефектология. - 1987. - № 1. - С. 8 - 12.
78. Лубовский В.И. К проблеме сенситивных периодов в развитии аномальных детей // Тезисы докладов к VII съезду общества психологов СССР. - М., 1989. - С. 7 - 8.
79. Лубовский В.И. Психологические проблемы диагностики аномального развития детей. - М.: Педагогика, 1989. - 101 с.
80. Лубовский В.И., Яссман Л.В. Применение сюжетных картинок в диагностике психического развития // Проблемы психологической диагностики: Теория и практика. - Талин, 1997. - С. 8 - 19.
81. Луков Г.Д. Об осознанности ребенком речи в процессе игры // Учен. зап. Харьков. пед. ин-та иностр. яз., 1939. - Т. 1.
82. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека. - М., 1969. - 278 с.
83. Лурия А.Р. Мозг и психические процессы. - М.: Просвещение, 1963. - Т. 1. - С. 12 - 64.

14. Лурия А.Р. Нейропсихология памяти. - М.: Медицина, 1974. - Т. 1.
15. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. - М.: Просвещение, 1973. - 374 с.
16. Лурия А.Р. Умственно отсталый ребенок. - М.: АПН РСФСР, 1960. - Гл. I, V.
17. Луцько К.В. Взаємозв'язок пізнавальної діяльності та розвитку мовлення слухих // Дефектологія. - 1999. - № 1. - С. 8 - 11.
18. Луцько К.В. Діагностика психічного розвитку, орієнтована на виявлення потенційних можливостей дітей з особливими потребами // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Механізми та критерії діагностики психофізичного розвитку дітей в системі корекційної роботи" - Дніпропетровськ : Промінь, 1999. - Ч. 1. - С. 15 - 17.
19. Луцько К.В. Наукові основи системи компенсаторно-корекційної роботи з глухими дітьми // Матеріали міжнародного конгресу " Соціальні аспекти психічного здоров'я дітей та підлітків ". - Одеса, 1994. - С. 186 - 188.
20. Лякова Б.Я. Роль приемственности детского сада и школы в формировании личности ребенка // Матеріали міжнародного конгресу "Соціальні аспекти психічного здоров'я дітей та підлітків". - Одеса, 1994. - С. 49
21. Люблинская А.А. Очерки психического развития ребенка (Ранний и дошкольный возраст). - М.: Просвещение, 1959. - 147 с.
22. Милофеев Н.Н. Новые информационные технологии в специальном образовании: проект "нетрудоспособные дети и инвалиды" // Дефектология. - 1992. - № 5. - С. 3 - 9.
23. Марциновская Е.Н. Представления глухих первоклассников о явлениях общественной жизни и быта // Специальная школа. - 1969. - № 1. - С. 23 - 27.
24. Марчук Т.В. Психологічні заходи діагностики відхилень у розумовому розвитку глухих дітей // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Механізми та критерії діагностики психофізичного розвитку дітей в системі корекційної роботи" - Дніпропетровськ : Промінь, 1999. - Ч. 1. - С. 32 - 33.
25. Мастюкова Е.М. Логопедия. - М.: Валдос, 1995. - 384 с.: ил.
26. Мастюкова Е.М. Ребенок с отклонениями в развитии. - М., 1992. - 74 с.

97. Матвеев В.И. Психические нарушения при дефектах зрения и слуха. - М.: Просвещение, 1987. - 126 с.
98. Методика обучения русскому языку в школе для глухих детей : Учебное пособие для студентов дефектологических факультетов педагогических институтов / Л.М. Быкова, Е.А. Горбунова, М.С. Зыкова и др. / Под ред. Л.М. Быковой. - М.: Педагогика, 1991. - 154 с.
99. Микадзе Ю.В. Нейропсихологическая диагностика и профилактика школьников // Матеріали міжнародного конгресу "Соціальні аспекти психічного здоров'я дітей та підлітків". - Одеса, 1994. - С. 129.
100. Морозова Н.Г. Формирование познавательных интересов у детей дошкольного возраста с отклонениями в развитии // Особенности развития и воспитания детей дошкольного интеллекта / Под ред. Л.П. Носковой. - М.: Педагогика, 1984. - 144 с.
101. Мухина С.В. Детская психология. - М.: Просвещение, 1985. - 207 с.
102. Мусатов И.Н. Ритмическое воспитание глухонемых детей. - М., 1941. - 96 с.
103. Насонова В.И. Особенности межанализаторных связей и их роль в усвоении навыков письма и чтения детьми с задержкой психического развития // Дефектология. - 1979. - № 2. - С. 23 - 26.
104. Несен Г.М. Досвід і проблеми проведення експерименту з комплексної реабілітації хворої дитини // Реабілітаційна педагогіка на рубежі ХХІ ст.: Наук-метод. зб. - К.: ІЗМН, 1998. - Ч. 1. - С. 67 - 71.
105. Нестерова Т.Н. Развитие речи у глухих учащихся 1 класса, имеющих задержку психического развития // Дефектология. - 1995. - № 2. - С. 45 - 52.
106. Никитина М.И. Коррекционная работа на уроках чтения в школе для слабослышащих // Межвузовский сборник научных трудов "Коррекционная работа в учреждениях для детей с недостатками слуха". - СПб.: Образование, 1992. - С. 4 - 9.
107. Новикова Л.А. Нейрофизиологические механизмы нарушений зрения и слуха в детском возрасте // Дефектология. - 1986. - № 1. - С. 16 - 21.

108. Новосёлова С.Л. Развитие мышления в раннем возрасте. - М.: Просвещение, 1978. - 134 с.
109. Носкова Л.П. Теоретические основы обучения языку глухих детей дошкольного возраста // Вопросы формирования речи аномальных детей дошкольного возраста. - М.: Просвещение, 1982. - С. 57 - 68.
110. Носкова Л.П., Гаврилушкина О.П., Головчиц Л.А., Соколова Н.Д. Коррекционное обучение как основа личностного развития аномальных дошкольников. - М., 1989. - 115 с.
111. Обухівська А.Г. Научованість як діагностичний показник розумового розвитку дошкільників : Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.08 - К., 1998. - 19 с.
112. Обучение и воспитание детей с нарушениями речи. / Под ред. В.И. Селиверстова. - М., 1982. - 52 с.
113. Озерецкий К.Н. Метод массовой оценки моторики у детей и подростков. - М., 1928. - 77 с.
114. Особенности психического развития детей 6 - 7 летнего возраста / Под ред. Б. Эльконина, Л.А. Венгера. - М.: Педагогика, 1988. - 135 с.
115. Особенности психофизического развития учащихся специальных школ с нарушением опорно-двигательного аппарата / Под ред. М.А. Ипполитовой. - М.: ФиС, 1985. - 101 с.
116. Павлов И.П. Полное собрание трудов. - М., 1949 - 1951.
117. Певзнер М.С. Дети-олигофрены. - М.: АПН РСФСР, 1959. - Гл. II-VII. - С. 44 - 163.
118. Петмак В. Изучение эмоциональных проявлений у глухих и слышащих дошкольников // Дефектология, 1989. - № 6. - С. 61 - 65.
119. Петрова В.Г., Белякова И.В. К вопросу о разнообразии форм обучения детей с нарушенным интеллектуальным развитием. - М.: Просвещение, 1987 - 87 с.
120. Поддъяков Н.Н. Мышление дошкольника. - М., 1977. - 155 с.
121. Покась В.Н. Система діагностики відхилень у розвитку дітей – як засіб створення оптимальних умов їх реабілітації // Матеріали міжнародної науково-

- практичної конференції "Механізми та критерії діагностики психофізичного розвитку дітей в системі корекційної роботи" - Дніпропетровськ : Промінь, 1999. - Ч.1. - С. 42 - 43.
122. Понгильская А.Ф. Обучение глухих детей русскому языку. - М.: Педагогика, 1963. - 115 с.
  123. Правдина О.В. Логопедия. - М.: Просвещение, 1973. - С. 165 - 169.
  124. Принципы отбора детей во вспомогательные школы / Под ред. Г.М. Дульнева, А.Р. Лурия. - М.: Просвещение, 1973. - 64 с.
  125. Рау Р.А., Рау Е.Ф. Воспитание глухого ребенка в семье. - К.: Укриздат, 1958. - 93 с.
  126. Развитие способностей у глухих детей в процессе обучения / Под ред. Т.В. Розановой. - М.: Педагогика, 1991. - 176 с.: ил.
  127. Рау Р.А. Дошкольное воспитание глухонемых. - М.: Учпедгиз, 1947. - 124 с.
  128. Рау Р.Р. Устная речь глухих. - М.: Педагогика, 1973. - 132 с.
  129. Рау Р.Р., Нейман Я.В., Бельюков В.И. Использование и развитие слухового восприятия у глухонемых и тугоухих учащихся. - М.: Педагогика, 1981. - 162 с.
  130. Раттер М. Помощь трудным детям. - М.: Прогресс, 1987. - 94 с.
  131. Розанова Т.В. Индивидуальные различия наглядного и понятийного мышления глухих детей // Дефектология. - 1984. - № 3. - С. 21 - 25.
  132. Розанова Т.В. Принципы психологической диагностики отклонений в развитии у детей // Дефектология. - 1995. - С. 16 - 21.
  133. Розанова Т.В. Проблемы психического развития аномального ребенка // Материалы XVIII Международного психологического конгресса. - М., 1966. - С. 57.
  134. Розанова Т.В. Развитие двигательной памяти у глухих и слышащих школьников // О психическом развитии глухих и нормально слышащих детей. - М.: Просвещение, 1962. - 75 с.
  135. Розанова Т.В. Развитие памяти и мышления глухих детей. - М.: Педагогика, 1978. - 230 с.

136. Рубинштейн Л.С. Проблемы общей психологии. - М.: Просвещение, 1973. - 207 с.
137. Рубинштейн Л.С. Экспериментальные методики патопсихологии. - М.: Медицина, 1970. - 214 с.
138. Сеченов И.М. Избранные труды. - М., 1935.
139. Симеоника Э.Г. Мозг человека и психические процессы в онтогенезе. - М.: Просвещение, 1985. - 194 с.
140. Синьов В.М. Особливості виховання соціально-нормативної поведінки учнів допоміжних шкіл // Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин. - Київ, 1994. - С. 23 - 27.
141. Синьов В.Н. Система показників інтелектуального розвитку учнів спеціальних шкіл // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Механізми та критерії діагностики психофізичного розвитку дітей в системі корекційної роботи" - Дніпропетровськ : Промінь, 1999. - Ч.1. - С. 75 - 76.
142. Слепович Е.С., Россоманская Т.А., Харин С.С. Особенности межличностных отношений дошкольников с задержкой психического развития // Актуальные проблемы подготовки детей дошкольного возраста к обучения в школе. - Могилев, 1988. - С. 26 - 48.
143. Слепович Е.С. Игровая деятельность дошкольников с задержкой психического развития. - М.: Педагогика, 1990. - 95 с.
144. Слепович Е.С., Харин С.С. Дидактическое взаимодействие детей с одинаковым и разным уровнями интеллектуального развития в ходе совместной продуктивной деятельности // Дефектология. - 1991. - № 5. - С. 75 - 80.
145. Соботович Е.Ф. Концепція загальнонавчальної підготовки дітей до навчання в школі // Дефектологія. - 1997. - № 1. - С. 2 - 6.
146. Соботович Е.Ф. Рівні сформованості узагальнюючої функції мовлення та їх діагностика у дітей дошкільного віку // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Механізми та критерії діагностики психофізичного

- розвитку дітей в системі корекційної роботи" - Дніпропетровськ : Промінь, 1999. - Ч.2. - С. 12 - 13.
147. Солнцева Л.И. Развитие компенсаторных процессов у слепых детей дошкольного возраста. - М., 1980. - 76 с.
148. Соловьев И.М. Некоторые вопросы психологического изучения детства // О психическом развитии глухих и нормально слышащих детей. - М., 1962. - 45 - 67.
149. Соловьев И. М. Особенности восприятия у глухих школьников // Дефектология. - 1971. - № 1. - С. 9 - 15.
150. Соловьев И. М. Осязательное восприятие и его развитие у глухонемых школьников // Развитие познавательной деятельности глухонемых детей. - М.: Просвещение, 1957. - С. 37 - 51.
151. Соловьев И. М. Психология познавательной деятельности нормальных и аномальных детей: Сравнение и познание отношений предметов. - М.: Просвещение, 1966. - 224 с.
152. Стадненко Н.Д., Ілляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. - К.: Абетка, 1998. - 143 с.
153. Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обуховская А.Г., Жук Т.В. Диагностика отклонений в умственном развитии учащихся. - К.: Освіта, 1991 - 95 с.
154. Стандарти правила щодо урівняння можливостей інвалідів. - Львів, 1998. - 46 с.
155. Стребелева Е.А. Формирование мышления у умственно отсталых дошкольников // Дефектология. - 1994. - № 5. - С. 62 - 67.
156. Стрекалова Т.А. Особенности логического мышления у дошкольников с задержкой психического развития // Дефектология. - 1982. - № 4. - С. 19 - 36.
157. Тарсун В.В. Нейропсихологічна діагностика як умова диференціації навчання писемного мовлення дітей із ПРМ // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Механізми та критерії діагностики психофізичного

- розвитку дітей в системі корекційної роботи" - Дніпропетровськ : Промінь, 1999. - Ч.2. - С. 14 - 16.
158. Тигранова Л.И. Умственное развитие слабослышащих детей. - М., 1978. - 73 с.
159. Траугонт Н.Н., Кайдалова С.Н. Нарушение слуха при сенсорной линии афазий. - Л., 1975. - 171 с.
160. Ульянкова У. В. Психологические особенности дошкольников с задержкой психического развития и коррекционно-педагогическая работа с ними : Автореф. дис... д-ра. пед. наук. - М., 1983. - 38 с.
161. Усанова О.Н., Шаховская С.Н. К проблеме психолого-педагогического изучения детей // Дефектология. - 1995. - № 3. - С. 23 - 26.
162. Филичева Т.Б., Чиркина Г.В. Подготовка к школе детей с общим недоразвитием речи в условиях специального детского сада. - М.: Просвещение, 1991. - 187 с.
163. Фомічова Л.І. Розвиток інтелекту та проектування навчання (чуючі, глухі та слабочуючі дошкільники). - К.: ТОВ "Міжнарод. Фінансова агенція", 1997. - 234 с.
164. Фомічова Л.І. Операція і знаки в ігровій діяльності дитини з вадами слуху (Порівняльний аналіз: Чуючі дошкільники та дошкільники з вадами суху). - К.: УДПУ ім. М.П. Драгоманова, 1995. - 21 с.
165. Шванцара Й. и кол. Диагностика психического развития. - Прага: Авиценум, 1978. - 85 с.
166. Шевченко С.Г. К вопросу о коррекции умственного и психического развития детей с задержкой психического развития // Дефектология. - 1994. - № 1.- С. 15 - 18.
167. Шевченко С.Г. Комплексный подход к диагностике, коррекции и реабилитации детей с трудностями в обучении // Дефектология. - 1995. - № 1. - С. 30 - 37.
168. Шеремет М.К. Формирование готовности слабослышащих детей к школьному обучению : Автореф. дис. ... канд. психол. наук. - М., 1979. - 17 с.

169. Шипицина Л.М. Функциональная асимметрия и патогенические механизмы нарушений деятельности мозга при менингитах у детей : Автореф. дис. ... д-ра. биол. наук. - М., 1986. - 36 с.
170. Шипицина Л.М., Панова В.И., Гендельс Б.С. Учет нарушений центральных механизмов слуха в коррекционной работе со слабослышащими школьниками / Межвузовский сборник научных трудов "Коррекционная работа в учреждениях для детей с недостатками слуха". - С-Петербург, 1992. - С. 66 - 74.
171. Шиф Ж.И. Усвоение языка и развитие мышления у глухих детей. - М.: Просвещение, 1968. - 103 с.
172. Шиф Ж.И. О мыслительных операциях // Психология глухих детей. - М.: Посвещение, 1971. - С. 151 - 198.
173. Шиф Ж.И. О проекте отбора во вспомогательные школы в ГДР // Специальная школа. - 1959. - № 6. - С. 26 - 31.
174. Шиф Ж.И. Особенности умственного развития учащегося вспомогательной школы. - М.: Просвещение, 1956. - 76 с.
175. Шиф Ж.И. Психологические вопросы обучения аномальных жетей // Основы обучения и воспитания аномальных детей. - М.: Просвещение, 1965.
176. Эльконин Д.Б. Психология обучения младших школьников. - М.: Знание, 1974. - 164 с.
177. Ярмаченко М.Д. Основні віхи становлення і розвитку дефектологічної науки в Україні // Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин. - Київ, 1994. - С. 3 - 12.
178. Ярмаченко Н.Д. Проблема компенсации глухоты . - К.: Освіта, 1976. - 53 с.
179. Яшкова Н.В. Наглядное мышление глухих детей. - М.: Педагогика, 1988. - 144 с.: ил.
180. Яшкова Н.В. Индивидуальные различия в зрительно-пространственном мышлении глухих детей. В кн.: Исследование личности детей с нарушением слуха. - М.: Просвещение, 1981. - С. 56-73.
181. Cateell J. Mck. Mental test and measurements // Mind., 1890.

182. Chomsky C. The Acquisition of Syntax in Children from 5 to 10. Cambridge, Mass., 1969.
183. Drever J. Dictionary of Psychology. - L., 1968.
184. Raven I.G. Progressive Matrices Manual: N.Y., 1938.
185. Vachnir M. Self-Esteem in Deaf Adolescents // American Annals of the Deaf. 1986. V 131. № 4.
186. Wechler D. Manual: Wechler intelligence Scale for Children. - Revised. W.Y., 1974. - 142 pg.

Розділ II. НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ З ПАРАОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ Й РІЗНИХ НОЗОЛОГІЧНИХ ГРУП

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПОРТИВНИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ РІЗНИМИ НОЗОЛОГІЧНИМИ ГРУПАМИ

Вступ

Мета вивчення курсу "Методика викладання спортивних дисциплін із різними нозологічними групами" полягає в тому, щоб представити методику викладання як пріоритетну у вивченні даної дисципліни. Курс має такі аспекти:

1. Ознайомити студента з основними методами та засобами спортивного тренування сліпих, слабозорих, глухих, слабочуючих, ДЦП, із порушенням опорно-рухового апарату, спортсменів з розумовою відсталістю.
2. Курс як теорія в адекватній формі повинен навчити студента використовувати теоретичні знання у розв'язанні практичних завдань у галузі корекційної педагогіки, параолімпійського спорту і на міждисциплінарних межах інвалідного спорту з іншими галузями знань.

ОСНОВНІ РОЗДІЛИ ПРОГРАМИ

Вступ

Положення про проведення чемпіонатів, кубків та першостей України серед глухих, сліпих, ДЦП, спортсменів із розумовою відсталістю, з порушенням опорно-рухового апарату.

Мета та завдання

Чемпіонати, кубки та першості України серед різних нозологічних груп спортсменів проводяться з метою :

- масового залучення спортсменів України до систематичних занять фізкультурою та спортом;
- всебічного розвитку спорту серед спортсменів різних нозологічних груп;
- виявлення найсильніших спортсменів з метою формування збірних команд України для участі в міжнародних змаганнях;
- поліпшення навчально-тренувальної та оздоровчої роботи зі спортсменами-інвалідами у спортивних секціях, ДЮСШ, організаціях та клубах.

Керівництво проведенням чемпіонатів, кубків та першостей.

Загальне керівництво підготовкою і проведенням чемпіонатів, кубків та першостей здійснюється Українським центром з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт” та Спортивною федерацією спортсменів-інвалідів України. Відповідальність за проведення чемпіонатів, кубків та першостей України покладається на технічних делегатів з видів спорту, головні суддівські колегії та центри з фізичної культури та спорту інвалідів “Інваспорт” на місцях, де проводяться змагання.

Учасники змагань

До участі в чемпіонатах, кубках та першостях України допускаються глухі та слабочуючі спортсмени-інваліди з вадами слуху, які мають поріг сприйняття слуху на краще чууче вухо 55 і більше децибелів, володіють жестовою мовою глухих та є членами обласних, Республіки Крим, міст Києва та Севастополя осередків СФГУ, мають підготовку не нижче III спортивного розряду.

До участі в чемпіонатах та першостях допускаються кращі спортсмени-інваліди з ураженням опорно-рухового апарату Республіки Крим, областей України, міст Києва та Севастополя (1981 р.н. та старші).

Класифікація спортсменів-інвалідів проводиться класифікаційною комісією в кожному виді спорту окремо згідно із “Класифікаційною системою спорту-інвалідів з ураженням опорно-рухового апарату” (розробка Української федерації спорту інвалідів з ураженням опорно-рухового апарату на основі офіційних документів УРС).

До I групи входять інваліди з наслідками ДЦП. Ця група має номер 30 на таку ідентифікацію класів :

T 31, F 31 – клас 2 U – інваліди на візках, керування руками.

T 32, F 32 – клас 2 L – інваліди на візках, керування ногами.

T 33, F 33 – клас 3 – інваліди на візках.

T 34, F 34 – клас 4 – інваліди на візках.

T 35, F 35 – клас 5

T 36, F 36 – клас 6

T 37, F 37 – клас 7

T 38, F 38 – клас 8

До другої групи, що має номер 40, належать інваліди з ампутаціями кінцівок, а також група Les Autres (Інші).

Ідентифікація класів :

T 40 – T 3 / LAT 1

T 41 – T 4 / LAT 2 / A 1

T 42 – A 2 (A 9), LAT 3 , LAT 8   F 42 - A 2 (A 9), LAF 5 , F 8

T 43 – A 3 (A 9), LAT 4 , SAT 8   F 43 - A 3 (A 9), LAF 5 , F 8

T 44 – A 4 (A 9), LAT 5 , SAT 8   F 44 - A 4 (A 9), LAF 5 , F 8

T 45 – A 5 , A 7   LAT 6 ,   F 45 – F 5 A 7

T 46 – A 6 , A 8   LAT 7 ,   F 46 – A 6 A 8   LAF 6

Дисмелія класифікується як *Les Autres*. Ця система є функціональною класифікаційною системою, що може бути застосована до уражень рухового апарату незалежно від діагнозу :

- анкилоз, артродез або артроз основних суглобів;
- значний анкілозний спондилоартрит;
- різні типи паралічей;
- поліневрит;
- численні уроджені захворювання рухового апарату (артрогрипоз, хондродистрофія, вивих);
- рухові ураження, що є наслідками всіх видів опіків, переломів, уражень м'язової системи або нервової системи;
- ідіопатичний сколіоз або хребтовий анкілоз;
- хвороба Шарко – Марі Тута, міопатія;
- неоплазія;
- поліомієліт;
- рухові ураження, викликані туберкульозом або іншими інфекційними ураженнями;
- гемофілія з руховими ураженнями LAT- 1 – нормальне функціонування верхніх кінцівок;
- відсутність функцій нижніх кінцівок, зменшення функцій тулубу.

Відповідність класу Т 3 – “спинальників”

LAT – 2 - з нормальною функцією верхніх кінцівок та тулубу, відсутність функцій в обох нижніх кінцівках.

Відповідність класу Т 4 – “спинальників”

LAT – 3 - з нормальною функцією верхніх кінцівок та однієї нижньої кінцівки, порушення функцій на рівні тазостегнового суглобу однієї кінцівки (анкилоз);

LAT – 4 - з нормальною функцією верхніх кінцівок, порушення функцій на рівні колінних суглобів обох нижніх кінцівок або грубих порушень гомілкоstopних суглобів ;

LAT – 5 - з нормальною функцією нижніх кінцівок , не функціонують обидві верхні кінцівки або функціонують недостатньо;

LAT – 6 - з нормальною функцією нижніх кінцівок , не функціонують обидві верхні кінцівки або функціонують недостатньо;

LAT – 7 - з нормальною функцією нижніх кінцівок , не функціонує одна верхня кінцівка або функціонують недостатньо (мінімальне ураження);

LAT – 8 - поєднання порушень функцій верхніх та нижніх кінцівок;

LAF – 1 - спортсмени з важкими ураженнями чотирьох кінцівок;

LAF – 2 - спортсмени з важкими ураженнями трьох або чотирьох кінцівок, з меншими обмеженнями ніж у спортсменів класу L 1;

LAF – 3 - спортсмени з обмеженням функцій не менше , як у двох кінцівках;

LAF – 4 - спортсмени з обмеженням функцій у двох або більше кінцівках, ці обмеження менші ніж у класі L 3 ;

LAF – 5 - спортсмени з обмеженням функцій не менше ніж в одній кінцівці або аналогічні ураження;

LAF – 6 - спортсмени з легкими ураженнями.

Глухі :

- баскетбол
- греко-римська боротьба
- волейбол
- легка атлетика
- лижні перегони
- настільний теніс
- плавання
- міні – футбол
- спортивне орієнтування
- туризм
- шахи
- шашки
- крос

ДЦП та порушення опорно-рухового апарату :

- падерліфтинг
- волейбол сидячи
- легка атлетика
- напівмарафон
- настільний теніс
- спортивне орієнтування
- стрільба з луку
- футбол
- мініфутбол
- шахи
- шашки
- дарте
- більярдний спорт

ПЕРЕЛІК ЗНАТЬ ТА ВМІТЬ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ СТУДЕНТ

Студент повинен знати :

- основи спортивного тренування різних нозологічних груп за програмою проведення чемпіонатів, кубків та першостей України серед спортсменів-інвалідів;
- основні особливості їх функціонального стану;
- перелік захворювань, які відносяться до тієї чи іншої групи інвалідності.

Студент повинен уміти :

- правильно співвідносити зміст завдань із спортивного тренування;
- користуватися основними спеціальними методами спортивного тренування, аналізувати та оцінювати отримані результати;
- вміти скласти положення про змагання за спеціальною програмою для спортсменів-інвалідів;
- проводити навчально-тренувальні заняття з різними групами спортсменів-інвалідів;
- правильно добирати методику спортивного тренування, а також планувати навчальний матеріал, складати плани-конспекти.
- використовувати при роботі довідкову та навчальну літературу, знаходити інші необхідні джерела інформації та працювати з ними.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Аветисов Э.С., Ковалевский Е.И., Хватов А.В. Руководство по детской офтальмологии. - М.: Медицина, 1987. - 496 с.
2. Ферфильфайн И.Л. Близорукость. - Киев., 1993. - 84 с.
3. Ковалевский Е.И. Офтальмология : Учебник. - М.: Медицина, 1995. - 480 с.
4. Земцова М.И. Учителю о детях с нарушениями зрения. - М.: Просвещение, 1973. - 159 с.
5. Сермеев Б.В. Влияние физического воспитания на развитие слепых и слабовидящих детей // Труд, быт, образование, культура. - М.: Медицина, 1978. - С. 48 - 51.
6. Сермеев Б.В. Программы по физическому воспитанию для школ слабовидящих детей // Дефектология. - 1978. - с. 48 - 52.
7. Аветисов Э.С. и др. Занятия физической культурой при близорукости / Под ред. Аветисов Э.С., Курпан Ю.И., Ливадо Е.И. - М.: ФиС, 1980. - 72 с.
8. Белецкая В.И., Гнеушева А.Н. Охрана здоровья слабовидящих школьников: Пособие для учителей. - М.: Просвещение, 1982. - 127 с.
9. Сермеев Б.В. Физическое воспитание слабовидящих детей : Пособие для учителей. - М.: Просвещение, 1983. - 96 с.
10. Аветисов Э.С., Ливадо Е.И., Курпан Ю.И. Физкультура при близорукости. - М.: Знание, 1985. - 64 с.
11. Физическое воспитание детей с нарушением зрения / Под ред. Сермеева Б.В. - К.: Здоров'я, 1987. - 112 с.
12. Григоренко В.Г. Теория дифференциально - интегральных оптимумов педагогических факторов в физической реабилитации человека. - М., 1993. - 182 с.

13. Шеремет Б.Г. Теоретические основы физического воспитания детей с нарушением зрения // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. - Вінниця, 1994. - С. 202 - 204.
14. Стародубцева Е.И. Клинико-генетические методы диагностики наследственных заболеваний глаз. - Одесса, 1981. - 24 с.
15. Служинская Е.А., Калынюк П.П. Использование генетических методов исследования в офтальмологии. - Львов, 1982. - 28 с.
16. Ферфильфайн И.Л., Горгиладзе Т.У., Бобров Н.Ф., Алифанов Т.А. Медицинская реабилитация учащихся школ слепых и слабовидящих. - Днепропетровск, 1990. - 20 с.
17. Ковалевский Е.И. Детская офтальмология. - М.: Медицина, 1970. - 312 с.

Додаткова:

1. Черикчи Л.Е. Физиотерапия в офтальмологии. - К.: Здоров'я, 1979. - 144 с.
2. Ковалевский Е.И. Глазные болезни. Атлас : Руководство к практическим занятиям. - М.: Медицина, 1985. - 280 с.
3. Терапевтическая офтальмология / Под ред. Краснова М.Л., Шульпиной Н.Б. - М.: Медицина, 1985. - 360 с.
4. Ковалевский Е.И. Глазные болезни. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Медицина, 1986. - 416 с.
5. Новохатский А.С., Понамарчук В.С. Заболевание глаз при патологии вегетативной нервной системы. - К.: Здоров'я, 1988. - 128 с.
6. Современные проблемы контактной коррекции зрения. - М., 1990. - 69 с.
7. Зрение у детей : Проблемы развития / Под ред. Базарного В.Ф. - Новосибирск : Наука. - Сиб. отд-ние, 1991. - 140 с.
8. Ковалевский Е.И. Профилактика слабовидения и слепости к детей. - М.: Медицина, 1991. - 224 с.

9. Сердюченко В.И., Клюка И.В., Бойчук И.М., Балезина Т.В., Дегтярева Н.М. Диагностика и восстановление бинокулярного и стереоскопического зрения при типичной и атипичных формах аккомодационного содружественного сходящегося косоглазия. - Одесса, 1992. - 24 с.
10. Макаров П.Г., Марышев Ю.А. Стратегия и тактика реабилитации слепых и слабовидящих детей и подростков: Сборник научных трудов. - Кр-ск, 1983. - С. 121-127.
11. Либман Е.С., Шахова Е.В., Вербельская В.М., Дунаева Э.М., Мирошникова Е.К., Дерябина Н.К., Глазко В.И., Краснова Н.П., Иванов С.В., Анурова С.Л., Ермаков В.П., Матвеев И.Г. Медицинские показания к профессиональной ориентации, трудовому обучению и последующему рациональному трудовому устройству незрячих школьников. - М., 1987. - 83 с.
12. Ферфильфайн И.Л., Моргулис И.С., Алифанова Т.А., Максименко А.Н. Принципы и критерии дифференцированной профориентации и трудового обучения учащихся школ для слепых и слабовидящих. - Днепропетровск, 1988. - 20 с.
13. Ферфильфайн И.Л., Повещенко Ю.Л., Алифанова Т.А., Коваль Н.А. Профориентация и профотбор лиц со зрительными дефектами. - Днепропетровск, 1993. - 28 с.
14. Ферфильфайн И.Л., Коваль Н.А., Шленкина С.М. Методы определения зрительной работоспособности лиц с дефектами зрения при профориентации и профотборе. - Днепропетровск, 1993. - 28 с.
15. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. - М., 1956. - 518 с.
16. Лубовский В.И. Общие и специфические закономерности развития аномальных детей // Дефектология, 1971. - № 6. - С. 15 - 20.
17. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии. - М.: Международная педагогическая академия, 1994. - 216 с.

ПАРАОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ

4 курс

Лекції – 10 годин

Практичні – 20 годин

Іспит – 7 годин

Консультації – 9 годин

Всього : 39 годин

ВСТУП

Мета вивчення дисципліни "Параолімпійський спорт" полягає у тому, щоб :

1. Розкрити історію параолімпійського спорту.
2. Показати особливості інваліда - спортсмена.
3. Показати методику медичного огляду інваліда - спортсмена.

ОСНОВНІ РОЗДІЛИ ПРОГРАМИ

Вступ

Стандартні правила щодо зрівняння можливостей інвалідів були прийняті Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй на 48 сесії 20 грудня 1993 року (резолюція 48/96) - 2г.

- підгрупи і поточні потреби;
- попередня міжнародна діяльність;
- мета та зміст Стандартних правил щодо зрівняння можливостей інвалідів ;
- основні поняття в політиці щодо інвалідів.

1. Передумови до рівної співучасті:

- поглиблення усвідомлення ;
- медична опіка ;
- реабілітація ;
- служби підтримки.

2. Сфери впровадження рівної співучасті:

- доступність;
- освіта;
- забезпечення роботою;
- утримання та соціальний захист;
- родинне життя та особистість;
- культура;
- відпочинок та спорт;

- релігія.

3. Заходи для виконання:

- інформація та дослідження ;
- вироблення політики та планування;
- законодавство;
- економічна політика;
- координація роботи
- організація інвалідів;
- підготовка персоналу;
- національний контроль і оцінка програм з інвалідності для виконання Стандартних правил;
- технічна та економічна співпраця;
- міжнародна співпраця.

4. Механізм контролю

1. Історія розвитку паралімпійського спорту.

- спортивні ігри як метод фізичної терапії.
- липень 1948 – Сток - Мендевільські ігри для паралізованих.
- Л.Гутеманн – творець та засновник паралімпійських ігор.
- 1960 рік – початок паралімпійських ігор в Італії в Римі зразу після Олімпійських ігор.
- листопад 1964 рік – у Токіо зібралося близько 400 спортсменів - інвалідів з 23 країн.
- 1968 рік, Ізраїль – 28 країн брали участь у параолімпійських іграх .
- 1972 рік, Голандія, м. Арнхейм – 2,5 млн. учасників, включені нові види спорту, представництво спортсменів - ампутантів, хворі з ДЦП, сліпі, глухі.
- 1982 рік – створено Міжнародний паралімпійський комітет. Мета – об'єднання та зближення інвалідів усього світу .

- 1988 рік, Корея, м. Сеул – 4000 учасників , відродження традиції проводити змагання на олімпійських аренах.
- 1992 рік, Іспанія, М. Барселона – 9 паралімпійські ігри, 4000 учасників.
- 1996 рік, США, м. Атланта – 100 річний ювілей, 3218 спортсменів з 102 країн.
- 2000 рік, Австралія, м. Сідней – брав участь Денис Силантьєв, який виборов срібну медаль та займався проблемою плавання слабобачущих дітей.

2. Історія вітчизняного інвалідного спорту – 30 років.

- м. Омськ, нейрохірургічна клініка.
- у прибалтійських державах створені клуби інвалідів.
- 1974 - 1984 рр.– Кримська обл., м. Сакі – проводилися внутрішньосанаторні змагання.
- 1986 р.– Кримська обл., м. Сакі – щорічно проводиться спартакіада серед інвалідів, беруть участь також спортсмени - інваліди з інших міст та областей.
- 1990 р. – організовано перший марафонський пробіг на колесах Сакі - Севастополь.
- 1992р. – на Україні створений Національний комітет спорту інвалідів.
- 1993 р. – відкриті територіальні центри інвалідного спорту.
- 1994 р. – Україна стала членом Міжнародного Параолімпійського комітету.
- 1996р. Республіка Крим – 7 спортсменів повторили марафон.
- сьогодні в центрах спорту України більше 9000 спортсменів за 27 видами спорту.

2. МЕТОДИКА МЕДИЧНОГО ОГЛЯДУ ІНВАЛІДІВ-СПОРТСМЕНІВ

ВСТУП

Становлення та розвиток інвалідного спорту за останні десятиріччя в країні ставлять перед спеціалістами ряд вагомих завдань у медичному огляді, науковому обґрунтуванні побудови рухового режиму, тренувальних заняттях, максимальних навантаженнях цієї категорії спортсменів-інвалідів.

У практичній діяльності лікаря клубу, диспансеру, спортивного товариства або центру інваспорту виникає необхідність медичного огляду інвалідів, які бажають займатися спортом або оздоровчою гімнастикою. Єдиної схеми діагностики з оцінкою функціональних можливостей інвалідів нема.

Мета медичного огляду – дати об'єктивну оцінку соматичного та фізичного стану інваліда, визначити спортивний клас, можливі види спорту та режим тренувальних занять.

При зборі анамнезу необхідно уточнити рівень ураження спинного мозку, механізм травми (падіння з висоти, прямий удар у спину, травматичне згинання та розгинання, захворювання), об'єм оперативної допомоги та інші деталі госпітального етапу реабілітації досліджуваного.

ДІАГНОСТИКА СПОРТСМЕНА - ІНВАЛІДА

- вивчення психоемоційної сфери спортсмена-інваліда з метою створення адекватних умов для швидкого виходу пацієнта із хворобливого стану та вироблення передумов для систематичних занять ЛФК та спорту;
- оцінка ступеня вираженості рухових порушень, визначення ступеня фізичної адаптації, вивчення компенсації основних рухових функцій (сидіння, стояння, ходьба, захват, утримання, пересування предмета рукою);

- виявлення лімітуючих факторів, які створюють перепони або які обмежують вибір виду спорту та інтенсивність тренувальних занять:
  - при тазових розладах оцінка збереження контролю за актами сечовипускання та дефекації, визначення виду спорту, обсягу та інтенсивності тренувального процесу;
  - при порушенні трофіки тканин (наявність трофікових уражень, пролежнів) визначення виду спорту, в яких спортсмен може брати участь без шкоди для здоров'я, об'єму та інтенсивність тренувального процесу;
  - при наявності контрактур, деформацій, патологічних настановок з боку опорно-рухового апарату, можливість брати участь у безпечних видах спорту, особливостях тренувальних занять;
  - вибір виду спорту.

2.1 СПОРТИВНА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНВАЛІДІВ ІЗ НАСЛІДКАМИ ТРАВМ І ЗАХВОРЮВАНЬ СПИННОГО МОЗКУ ТА ПОЛІОМЕЛІТУ

клас 1 А – верхній шийний відділ, трицепс слабший 3 балів за мануально-м'язовий тестом (ММТ); верхній парапарез, нижня параплегія ;

клас 1 В – нижньошийний відділ, трицепс 4 - 5 бали, сила згиначів та розгиначів пальців рук менше 3 балів;

клас 1 С – нижньошийний - D1 сегмент грудного відділу, сила згиначів та розгиначів пальців рук 4-5 бали за ММТ;

клас 2 – грудний відділ (з DD та D5 сегмента включно), хворий здатний утримувати рівновагу сидячи;

клас 3 – грудний відділ (з D6 по D10 сегмент включно), хворий здатний утримувати рівновагу сидячи;

клас 4 – грудний (з D11 по D12 сегмент включно) та поперечний (L1 - L3) відділи, чотириглавий м'яз не функціонують;

клас 5 – поперечно - крижовий (L 3 - S 2) відділ, сила чотириохвального м'яза 3 та більше балів за ММТ.

клас 6 – крижовий (з S 2 сегмента до низу) відділ.

НАЯВНІСТЬ ТА СТУПІНЬ ВИЯВЛЕННЯ РУХОВИХ ПОРУШЕНЬ:

- тетрапарез – виражений, помірно виражений, легкий;
- верхній паразез – виражений, помірно виражений, легкий;
- нижній паразез – виражений, помірно виражений, легкий;
- інший синдром.

НАЯВНІСТЬ ТА СТУПІНЬ ВИЯВЛЕННЯ ТАЗОВИХ ПОРУШЕНЬ:

- нема контролю за фізіологічними рухами;
- відносний контроль за фізіологічними рухами (обмежені в часі: в межах 20-30 хвилин);
- фізіологічні рухи контролює.

НАЯВНІСТЬ ТА СТУПІНЬ ВИЯВЛЕННЯ ТРОФІЧНИХ ПОРУШЕНЬ:

- є ранева поверхня з тим, що виділяється;
- нема порушень трофіки.

ОЦІНКА ПОБУТОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ, РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ, МОТИВАЦІЇ ДО ТРУДОВОЇ ТА СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Комплекс лікувально-оздоровчих заходів із :

- профілактики м'язових атрофій, утворення контрактур у суглобах, запобігання деформацій, патологічних установок у падетичних кінцівках;

- навчання різноманітних видів побутової діяльності, засвоєння ряду доцільних замісних рухів, вироблення простіших навичок самообслуговування;
- створення сприятливих умов з метою нормалізувати порушення обміну, перебіг реституційно-регенеративних процесів в уражених сегментах, а також заходи з поліпшення функцій тазових органів.

ОЦІНКА ФІЗИЧНИХ ДАНИХ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО

У ході огляду визначається обсяг пасивних та довільних рухів, можливість виконання звичних рухових навичок у положенні лежачи, а також таких функцій: сидіння, стояння, захват, утримання та перенос предмета рукою.

ТАБЛИЦЯ 1 – ПРИБЛИЗНА СХЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄМУ РУХІВ У
 НАЙБІЛЬШ ЗНАЧУЩИХ СУГЛОБАХ КІНЦІВОК, СЕГМЕНТАХ ХРЕБТА ТА
 МАКСИМАЛЬНО РОЗВИВАЮЧЕ ЗУСИЛЛЯ ТЕСТУЮЧИХ РУХІВ У НОРМІ

Суглоб, який досліджують	Рух, який тестують	Амплітуда, у градусах	Рух, який розвивають у балах
1	2	3	4
Плечовий	- згинання	180	5
	- розгинання	60	5
	- відведення	180	5
	- приведення	0	5
	- зовнішня ротація	90	5
	- внутрішня ротація	80	5
	Ліктьовий	- згинання	До 160
- розгинання	0	5	
- зовнішня ротація	90	5	
- внутрішня ротація	90	5	
Проміневоzap'ясний	- згинання	До 80	5
	- розгинання	До 90	5
	- відведення	До 25	5
	- приведення	До 50	5
Пальці кисті	- згинання	До 100	3
	- розгинання	0	3

Продовження таблиці

1	2	3	4
Кульшовий	<ul style="list-style-type: none"> - згинання - розгинання - відведення - приведення - зовнішня ротація - внутрішня ротація 	<ul style="list-style-type: none"> До 150 До 25 До 40 До 50 До 55 До 55 	<ul style="list-style-type: none"> 5 5 5 5 5 5
Колінний	<ul style="list-style-type: none"> - згинання - розгинання 	<ul style="list-style-type: none"> До 150 0 	<ul style="list-style-type: none"> 5 5
Пальці стоп	<ul style="list-style-type: none"> - згинання - розгинання 	<ul style="list-style-type: none"> До 100 0 	<ul style="list-style-type: none"> 3 3
Гомілкостопний	<ul style="list-style-type: none"> - згинання - розгинання - супінація - пронація 	<ul style="list-style-type: none"> До 25 До 25 До 35 До 25 	<ul style="list-style-type: none"> 5 5 5 5
Грудний та поперековий відділи хребта	<ul style="list-style-type: none"> - згинання - розгинання - нахил вправо - нахил вліво 	<ul style="list-style-type: none"> До 80 0 До 50 До 50 	<ul style="list-style-type: none"> 5 5 5 5

3. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ М'ЯЗОВОЇ СИЛИ
(МАНУАЛЬНЕ М'ЯЗОВЕ ТЕСТУВАННЯ — ММТ)

Мета методики - отримати відомості про силу певного м'яза або м'язової групи при їх активному скороченні та про участь м'язів при здійсненні певного руху.

Таблиця мануально – м'язового тестування

Ступінь (бали)	Оцінка рухової можливості	Співвідношення сили ураженого та здорового м'яза (у %)
0	Нема ознак напруги при спробі довільного руху	0
1	Відчуття напруги м'язів при спробі довільного руху	10
2	Рух у повному обсязі в умовах розвантаження	25 – 30
3	Рух у повному обсязі при дії сили тяжіння досліджуваної частини тіла та помірної протидії	50
4	Рух у повному обсягу при дії сили тяжіння досліджуваної частини тіла та помірної протидії	75
5	Рух у повному обсягу при дії сили тяжіння досліджуваної частини тіла та з максимальною протидією	100

Сумарний показник м'язової активності здорової людини складає 324 бали :

- верхні кінцівки = 152 / 76 / 76 / балів;
- нижні кінцівки = 136 / 66 / 66 / балів;
- м'язи тулуба = 40 / 20 / 20 / балів.

У результаті мануально-м'язового тестування встановлюється й оцінюється ступінь випадіння у руховій сфері за таким принципом :

- моноплігія (параліч) або монопарез однієї з кінцівок;
- параплегія або парапарез нижніх кінцівок;
- верхній парапарез, параплегія нижніх кінцівок;
- імпіпарез лівих та правих кінцівок;
- тетрапарез верхніх та нижніх кінцівок.

При оцінюванні функцій стояння та ходьби визначити, за який рахунок виконуються ці функції: фіксуванням суглобів, опорою руками на милиці або трості, працею згиначів та розгиначів стоп.

Інформація деяких функцій у інвалідів

з наслідками травм і захворювань спинного мозку та опорно-рухового апарату.

Функція сидіння :

- без опори руками сидіти не може;
- утримує тулуб у вертикальному положенні, балансує руками; нахили вперед, назад, у сторони без опори на руки виконати не може;
- сидить за рахунок праці м'язів тулуба та нижніх кінцівок; нахили вперед, назад, у сторони виконує без допомоги рук.

Функція стояння:

- стояти без фіксації кінцівок та опори на руки не може;
- стоїть спираючись руками на рухливу опору (милиці, тростину);
- стоїть без опори руками, намагається утримати рівновагу тіла з допомогою стопи; сила згиначів та розгиначів стопи 3 бали ;
- стоїть без опори руками, утримує рівновагу тіла з допомогою стопи; сила згиначів та розгиначів більше 3 балів.

Функція ходьби :

- основним засобом пересування є коляска;
- пересувається з фіксуючим апаратами та опорою руками на милиці та тростини;
- пересувається без фіксуючих апаратів з опорою руками на милиці та тростини;
- пересувається без фіксуючих апаратів без опори руками паратична;
- хода звичайна , дефектів ходи нема.

Функція захоплення та утримання предмета рукою (руками):

- захопити та утримати предмет рукою не може, захоплює двома руками легкі великі предмети, притискаючи їх до тулуба;
- у захопленні та утриманні предмета беруть участь пальці кисті, сила згиначів пальців недостатня для захоплення спортивного знаряддя (до 3-х балів) ;
- у захопленні та утриманні предмета беруть участь усі пальці кисті, сила згиначів пальців недостатня для силових видів спорту (3 - 4 бали) ;
- функція збережена.

Трофіка тканин

Функція тазових органів

Офтальмологічні захворювання сліпих та слабозорих спортсменів, які відносяться до 2-ої групи інвалідності. Ця група інвалідів бере участь у Олімпійських іграх.

1. Аномалії розвитку та запалення повік:

- Колобома;

- Потоз верхньої повіки;
  - Рубцьові зміни повік.
2. Аномалії та запалення рогівки:
- Дистрофія рогівки;
  - Рубець рогівки.
3. Аномалії та запалення судинної оболонки ока :
- Анпридія.
4. Патологія кришталика :
- Мікрофанія;
  - Підвивих кришталика;
  - Катаракта;
  - Афапія;
  - Синдром Марфана.
5. Патології сітківки:
- Атрофія сітківки ока;
  - Макулострофія сітківки;
  - Вроджене серповидне відшарування сітківки.
6. Патологія зорового нерву:
- Атрофія зорового нерву;
  - Недорозвинення зорового аналізатора.
7. Патологія окоорухового апарату :
- Амбліопія;
  - Косоокість
  - Ністагм;
  - Парез відвідного нерва;
  - Анізометрія.
8. Патологія регулювання внутрішньоокового тиску:
- Глаукома;
  - Альбінізм.
9. Пошкодження (травми) очей :

- Анафтальмія.

10. Аномалії рефракції :

- Міопія;
- Астигматизм.

11. Гиперметропія.

ПЕРЕЛІК ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ СТУДЕНТ

Знати :

- Історію виникнення параолімпійського спорту.
- Методику медичного огляду інваліда спортсмена.

Вміти :

- Визначити спортивну класифікацію інвалідів із наслідками травм, втрати зору та часткової втрати зору, спортсменів із розумовою відсталістю.
- Рекомендувати види спорту, якими може займатися інвалід.
- Знати тестування рухів у нормі та патології.
- Визначити сумарний показник м'язової активності в нормі та патології.
- Уміти оцінити адаптацію організму спортсмена – інваліда до фізичних навантажень

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна :

1. Айшервуд М.М. Полноценная жизнь инвалида. – М.: Педагогика, 1991.– 87 с.
2. Агте Б.С. Методы исследования в невропатологии.– К.: Здоровье, 1981.– 111с.
3. Антонов И.П., Лупьян А.Я. Справочник по диагностике и прогнозированию болезней в таблицах и перечнях. – Минск: Беларусь, 1986 –288 с.
4. Аулик И.Б. Определение физической работоспособности в клинике и спорте.– М: Медицина, 1990.– 192 с.
5. Бонев Л., Слынцева П., Банкова С и др. Руководство по кинезитерапии.– София: Медицина и физкультура,1971.– 357 с.
6. Григоренко В.Г., Глоба А.П. и др. Организация спортивно-массовой работы с лицами, имеющими нарушения функций спинного мозга: Методические рекомендации. – М.: Советский спорт , 1991.– 79 с.
7. Епифанов В.А., Мошков В.Н., Алтуфьева Р.И и др. Лечебная физическая культура.– М.: Медицина, 1988.
8. Зенков Л.Р., Ролкин М.А. Функциональная диагностика нервных болезней.– М.: Медицина, 1991.– 640 с.
9. Илдолев Л.Н. Тем, кто в коляске и рядом с ними.– Пермь: Здравствуй, 1955.– 377 с.
- 10.Карепов Г.В. ЛФК и физиотерапия в системе реабилитации больных травматической болезнью спинного мозга. – К.: Здоров'я, 1991.– 184 с.
- 11.Карпман В.Л. Спортивная медицина.– М.: Физкультура и спорт.– 1987.
- 12.Коган О.Г. Реабилитация больных при травмах позвоночника и спинного мозга.– М.: Медицина, 1975.– 240 с.
- 13.Коган О.Г., Найдин В.Л. Медицинская реабилитация в неврологии и нейрохирургии. – М.: Медицина, 1988.– 304 с.
- 14.Марков Д.А. Основы восстановительной терапии (медицинской реадaptации и реабилитации) заболеваний нервной системы. – Минск: Беларусь, 1973.– 327с.

- 15.Найдин В.Л. Реабилитация нейрохирургических больных с двигательными нарушениями. – М.: Медицина, 1972.– 248 с.
- 16.Пирогова Е.А. Совершенствование физического состояния человека. – К.: Здоров'я, 1989.– 164 с.
- 17.Хутиев Т.Б., Антомонов Ю.Г., Котова А.Б., Пустовойт О.Г. Управление физическим состоянием организма.– М.: Медицина, 1991. – 255 с.
- 18.Амосов Л.М., Бендет Я.А. Физическая активность и сердце.– К.,1989.
- 19.Базилевская З.В. Функциональная компенсация анатомической недостаточности при повреждении спинного мозга // Вопросы травматологии и ортопедии.– Иркутск, 1965.
- 20.Бойко В.В. Целенаправленное развитие двигательных способностей человека.– М., 1987.
- 21.Васин Ю.Г., Григоренко В.Г. Индикаторная функция показателей сердечно-сосудистой и дыхательных систем в управлении учебно-тренировочным процессом тяжелоатлетов // Материалы научно-методической конференции “Программирование системы тренировки, соревнований, восстановления в спорте”. – Николаев, 1977.
- 22.Герасимов В.Г., Исабаев А.А., Аначко Ю.А. Методические подходы к разработке тренажеров для инвалидов // Тезисы докладов 1-й Всесоюзной конференции “Физическая культура и спорт инвалидов”. – Одесса, 1989.
- 23.Глоба А.П., Чехов А.А., Любезнов Ю.Ю., Сафронова С.П. Психологические аспекты соревновательной деятельности инвалидов с нарушениями функций спинного мозга. Тезисы докладов 1-й Всесоюзной конференции “Физическая культура и спорт инвалидов”. – Одесса, 1989.
- 24.Гориневский В.В. Руководство по лечебной физической культуре и врачебному контролю. – М., 1935.
- 25.Григоренко В.Г. Особенности мышечной работоспособности у детей с избыточным весом тела при выполнении физической нагрузки скоростного характера // “Физическое воспитание детей в специальных школах”.– Горький, 1980.

26. Григоренко В.Г. Дифференциально-интегральный подход в организации педагогической системы коррекции двигательной сферы инвалидов с нарушениями функций спинного мозга // Тезисы докладов 1-й Всесоюзной конференции “Физическая культура и спорт инвалидов”. – Одесса, 1989.
27. Григоренко В.Г., Глоба А.П., Вицько С.Н., Глоба Г.В. Экспериментальное обоснование программы физического воспитания инвалидов с нарушениями функций спинного мозга // Тезисы докладов Всесоюзной научно-практической конференции “Актуальные вопросы развития массовой физической культуры и спорта”. – Тюмень, 1989.
28. Григоренко В.Г. Принцип дифференциально-интегральных оптимумов – теоритическая основа построения врачебно-педагогической системы физической реабилитации инвалидов с нарушениями функций спинного мозга // Тезисы докладов 1-й Всесоюзной научно-практической конференции, посвященной вопросам совершенствования системы физкультурного образования в высших педагогических .– Одесса, 1990.
29. Гуревич И.А. Круговая тренировка при развитии физических качеств. – Минск, 1985.
30. Дашук И.А. Применение комплексов лечебной физкультуры при подготовке и обучении ходьбе со спинно-мозговой травмой // Материалы Всесоюзной научно-практической конференции «Санаторно-курортное лечение больных с заболеваниями и травмами спинного мозга». – М., 1976.
31. Жиленкова В.П. Физическая культура и спорт инвалидов в советской системе физического воспитания // Тезисы докладов 1-й Всесоюзной конференции «Физическая культура и спорт инвалидов». – Одесса, 1989.
32. Жиленкова В.П. Физическая культура и спорт инвалидов с дефектами опорно-двигательного аппарата: Методические рекомендации. – Л., 1980.
33. Заиорский Е.М. Основы спортивной метрологии.– М., 1978.
34. Ипполитова М.В. Основы коррекционной работы по формированию двигательных навыков и умений у учащихся с церебральным параличом //

- Тезисы докладов 1-й Всесоюзной научной конференции «Физическая культура и спорт инвалидов». – Одесса, 1989.
35. Коган О.Г. К вопросу о механизмах восстановления функций у больных с повреждением спинного мозга. Восстановление функций при поражениях центральной и периферической нервной системы. – Л., 1967.
  36. Каптелин А.Ф. Восстановительное лечение при травмах и деформациях опорно-двигательного аппарата. – М., 1969.
  37. Коган О.Г. Реабилитация больных при травмах позвоночника и спинного мозга. – М., 1975.
  38. Колесник Э.А. Производительно-трудовая реабилитация больных с тяжелыми повреждениями позвоночника и спинного мозга // Реабилитация больных с последствиями повреждений позвоночника и спинного мозга. – К., 1969.
  39. Колесник Э.А. О реабилитации акта мочеиспускания спинальных больных // Материалы 1-й Всесоюзной конференции «Восстановление утраченных функций после спинальных поражений в стационарных и санаторно-курортных условиях». – Евпатория, 1970.
  40. Колесник Э.А. Лечение больных с поражением спинного мозга на курорте Славянск. – К., 1980.
  41. Лившиц А.В. Клиническая медицина. – 1975 - № 11.
  42. Могнедович М.Р. Кинезофилия и моторно-висцеральная координация и их нарушения. – Пермь, 1960.
  43. Могнедович М.Р., Темкин И.Б. Механизмы лечебно-физической культуры в свете теории моторно-висцеральных рефлексов // Вопросы курортологии и лечебной физкультуры. – 1969. - № 6.
  44. Машков В.Н. Лечебная физкультура на курортах и санаториях. – М., 1968.
  45. Несмеянов Т.Н. О механизмах восстановления двигательных функций у больных с полным или частичным перерывом спинного мозга // Реабилитация больных с последствиями повреждений позвоночника и спинного мозга. – К., 1969.

46. Несмеянова Т.Н. Стимуляция восстановительных процессов при травме спинного мозга. – М., 1971.
47. Ратов И.П. Использование спортивных движений и возможностей управления изменения их характеристик с использованием технических средств: Автореферат докт. диссертации. – М., 1972.
48. Сермеев Б.В. Методика восстановления двигательных качеств у аномальных детей. – Горький, 1976.
49. Сермеев Б.В., Григоренко В.Г., Вицько С.Н., Черников Ю.Т. Дозирование физических нагрузок различного характера, применяемых в коррекции двигательной сферы инвалидов с нарушениями функций спинного мозга // Тезисы докладов 1-й Всесоюзной научной конференции «Физическая культура и спорт инвалидов». – Одесса, 1989.
50. Сеомеев Б.В., Григоренко В.Г., Глоба А.П., Глоба Г.В. Производственная физическая культура для инвалидов с нарушениями функций спинного мозга: Методические указания. – Одесса, 1988.
51. Угрюмов В.М., Круглый М.М., Винарская Е.Н. Лечебная гимнастика при повреждениях позвоночника и спинного мозга. – М., 1964.
52. Фрейдин Х.М. Поражение спинного мозга и физические методы в их лечении. – М., 1957.
53. Чернобай С.А., Трададюк А.А., Черников Ю.Т., Зальцман А.Б. Особенности адаптации инвалидов с нарушениями функций спинного мозга к дозированным физическим нагрузкам различного характера и мощности // Физическая культура и спорт инвалидов : Тезисы докладов Всесоюзной конференции. – Одесса, 1989.

Навчально-методичне видання

Байкіна Ніна Григорівна
Крет Яна Віталіївна
Силантьєв Денис Олегович

Методика викладання фізичної культури та спорту інвалідів

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член АПН України **Бондар В. І.**
доктор педагогічних наук, професор **Засенко В. В.**
кандидат педагогічних наук, доцент **Ляхова І. М.**

Коректор

Крет Я. В.

Відповідальний за випуск

Байкіна Н. Г.

Шук. до друку 18.11.2002. Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Друк різографічний. Умовн. друк. арк. 5,4.
Замовлення №523. Наклад 100 прим.

Запорізький державний університет
69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66.

180

ЛАБОРАТОРІЯ
ВИДАВНИЧИХ
ТЕХНОЛОГІЙ
ТА
КОМП'ЮТЕРНОЇ
ГРАФІКИ